

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Versijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller.

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaft betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

DE HERVORMING DER NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

Rede uitgesproken door Mr RAOUL HAYOIT DE TERMICOURT,
Procureur Generaal bij het Hof van Beroep te Brussel in de
plechtige Openingszitting van 15 September 1937

Mijne Heeren,

De hervorming van de naamlooze vennootschap is een brandend vraagstuk dat de algemeene belangstelling wekt.

Stellig, in den loop van de XIXe eeuw en de eerste jaren van de XXe eeuw heeft de naamlooze vennootschap het hare bijgedragen tot de merkwaardige ontwikkeling van de nationale economie; bovendien, dank zij de beperking der risico's waaraan de aandeelhouders zijn blootgesteld, heeft zij het uitbreiden in 't buitenland bevorderd van onzen handel en onze nijverheid. De uitnemende diensten missen, die zij op dit gebied heeft bewezen, zou tegen alle billijkheid indruischen. Thans echter is de toestand minder bevredigend. Eenerzijds hebben talrijke naburige landen allerhande maatregelen getroffen die, welke hun benaming ook weze, tot doel en uitwerking hebben de handelsvrijheid te beperken. Anderzijds brengt de menigvuldigheid der naamlooze vennootschappen (1) als gevolg mede, dat de meeste aandeelhouders geen kennis meer bezitten van financieele zaken en inzonderheid volstrekt on-

bevoegd zijn om op het beheer van een vennootschap een degelijk toezicht uit te oefenen, zoodat een optreden van de openbare macht zich schijnt op te leggen ten einde het publiek spaarwezen te beschermen en de rechten der aandeelhouders te beveiligen.

In de meeste landen van Europa stelt men, trouwens, dezelfde neiging vast tot hernieuwing en ziet men dezelfde aanhoudende poging om de misbruiken te bestrijden en de naamlooze vennootschap met den huidige economischen toestand in overeenstemming te brengen.

Tot het oplossen van dit lastig vraagstuk werden in ons land menigvuldige voorstellen ingediend, zoowel door degenen, die besliste voorstanders blijven van het stelsel der handelsvrijheid als door hen die het heil des Lands van de geleide economie verwachten. Welnu, juist in de verscheidenheid der voorgestelde oplossingen ligt het voornaamste bezwaar tegen het totstandkomen van juiste en omvattende hervormingen. Inderdaad, wanneer er beginselvraagstukken op het spel staan en, bijgevolg, de opvattingen met elkaar in botsing komen, zou het vermetel zijn op een snelle en volledige oplossing te rekenen.

Middelwyl bestaan er misbruiken — en zelfs erge en schromelijke misbruiken — die door eenieder gemakkelijk kunnen gevoeld en getast worden en die, zelfs wanneer zij enkel aan lichtzinnigheid, onwetendheid of onbekwaamheid toe te schrijven zijn, toch steeds rampzalige gevolgen medeslepen.

Hiermee bedoel ik niet alleen een geldelijke schade maar eveneens, en zelfs hoofdzakelijk, de algemeene misnoegdheid die de gemoederen opwindt en het vertrouwen in het openbaar gezag, ja ook in het gerecht aan 't wankelen brengt.

Rechtvaardigheidshalve past het hier er aan te herinneren, dat de wetgever en de Regeering zich reeds om dezen toestand bekommerd hebben en geen gelegenheid onbenut hebben gelaten om maatregelen te treffen die, ofschoon van beperkte draagwijdte, toch als doelmatig en heilzaam kunnen beschouwd worden.

Ik haal onder meer aan : de wet van 25 Juni 1930 waarbij de levensverzekeringsondernemingen aan een voorafgaande machtiging onderworpen worden alsmede aan het toezicht uitgeoefend door de Commissie der private verzekeringen; vervolgens het Koninklijk Besluit nr 26 van 31 October 1934 op het afschaffen van het meervoudig stemrecht in de naamloze vennootschappen; dan nog het Koninklijk Besluit nr 22, van 24 October 1934, waarbij in de vennootschappen op aandelen het beheer en het toezicht worden ontzegd aan gefailleerden en aan personen wier gebrek aan rechtschapenheid duidelijk blijkt uit de strafveroordeelingen die zij hebben opgelopen (2). Dat deze laatste maatregel zich op gebiedende wijze opdrong zal wel door niemand tegengesproken worden; integendeel komt het ons thans verwonderlijk voor dat hij zoo laat getroffen werd.

Meer nog : in navolging van buitenlandsche wetgevingen werd bij het Koninklijk Besluit nr 42 van 15 December 1934 (3) een controle (4) ingericht op de private spaarkassen en de ondernemingen, die zonder banken te zijn, toch gelddeposito's ontvangen. De private kassen, die openlijk en onder de benaming van spaarkas (5) deposito's ontvangen, mogen haar bedrijvigheid niet uitoefenen dan krachtens een machtiging van den Koning, en haar beheer staat onder het toezicht van het Centraal Bureau der kleine spaarders (6); de beleggingen moeten worden gedaan onder gelijksoortige voorwaarden als die door de wet van 16 Maart 1865

voorgeschreven voor de Algemeene Spaar- en Lijfrentekas. Aan de ondernemingen (7) die, al gebruiken zij de benaming van spaarkas niet, toch spaardeposito's ontvangen, worden bijzondere maatregelen opgelegd, wat betreft het samenstellen van het kapitaal, het beleggen der in bewaring gegeven fondsen en het houden der boeken (8).

Noodzakelijkerwijze diende de reglementeering van de private spaarkassen aangevuld te worden door die van de kapitalisatieondernemingen en deze laatste bracht logisch mede een controle op de ondernemingen van hypothecaire leeningen. In de meeste gevallen, inderdaad, dragen de hypothecaire leeningen het kenmerk van kapitalisatiecrediet, daar het te leen genomen geld haast altijd tot aankoop of aanbouw van een huis dient en verder met spaargeld zal afgelost worden.

Zulks was onderscheidenlijk het voorwerp van het Koninklijk Besluit nr 43 van 15 December 1934 (9) en van het Besluit nr 225 van 7 Januari 1936 (10). De bepalingen dezer Besluiten betreffende de voorafgaande machtiging, de controle door een bijzondere Commissie (11) en de beleggingen, worden uit de wet van 25 Juni 1930 overgenomen, die aldus een modelwetgeving geworden is.

Tenslotte breng ik U in herinnering dat bij het Koninklijk Besluit nr 185 van 9 Juli 1935 een controle wordt ingesteld op de banken alsmede op het openbaar te koopstellen of te koop bieden van titels en effecten. In de ondernemingen die een bankbedrijvigheid uitoefenen, en welke ook de vorm van haar oprichting zij, moet voortaan het toezicht door reviseuren verzekerd worden.

Deze reviseuren vervangen in de naamloze vennootschap de bij artikel 64 (12) voorziene commissarissen. Zij worden door de algemeene vergadering gekozen maar moeten vooraf door de bankcommissie erkend en aangenomen worden. Het toezicht dat zij uitoefenen is van tweevoudigen aard in dezen zin dat zij, eenerzijds, aan de bankleiders kennis moeten geven van de door hen vastgestelde onregelmatigheden en misdrijven (13) en, anderzijds, dat zij er toe verplicht zijn de zaak bij de bankcommissie voor te leggen, in geval met hun opmerkingen geen rekening wordt gehouden of ook wanneer het over beslissingen gaat die een strafbaar feit uitmaken (14). Meer nog : de bankcommissie mag hen gelasten bij haar verslag uit te brengen

(15) over hun bedrijvigheid alsmede over ver-richtingen, die een optreden van de commissie zou kunnen rechtvaardigen. Aldus staan zij afhankelijk tegenover de algemeene vergadering en eveneens tegenover de bankcommissie. Op die hybridische instelling zullen wij verder terugkomen.

* * *

Al de hooger opgesomde wetten en besluiten zijn ingegeven door deze gedachte dat het spaargeld van het Volk iets heiligs is (16) en dat het, ten huidige dage, gevaarlijk en schadelijk zou wezen volle vrijheid van werkzaamheid toe te staan aan vennootschappen en ondernemingen, wier maatschappelijk doel noodzakelijkwijze insluit dat zij voortdurend, of althans zeer vaak, beroep moeten doen op de spaarpenningen van het publiek. De Regeering of een afgevaardigde commissie ofwel beide tezamen treden aldus op, ten einde de uitbuiting van de onwetendheid der spaarders te voorkomen, dezer zwakheid te beschermen en een waakzaam oog te houden op het naleven van de wettelijke voorschriften.

Daarin ligt ook de rechtvaardiging van de nieuwe rol, die aan de bankcommissie wordt toegekend aangaande de oproepingen tot het spaarwezen, gedaan onder den vorm van openbare uitgiffen van titels aan toonder.

Stellig komen die hervormingen als heilzaam voor en het bevredigend uitwerksel dat zij, op enkele uitzonderingen na, gehad hebben, mag niet betwist worden. De zee stond hol, het schip dreef af en was op het punt op een gevaarlijke rots te stranden. Maar dank zij een behendig en omzichtig sturen werd de klip gelukkig omzeild.

Wil dat nu zeggen dat er geen gevaar meer blijft bestaan? Geen enkel, antwoorden zij die alles van de beste zijde beschouwen. De crisis, voegen zij er aan toe, neemt af, de economische heropbeuring vordert, zoodat een verder optreden van den wetgever aan geen werkelijke noodwendigheid zou beantwoorden.

Volkomen dwaling! Droombeeld dat jongste gebeurtenissen hebben weggevaagd! Wie, immers, den huidige toestand zonder vooroordeel, doch ook zonder onbezonnenheid beschouwt, zal gemakkelijk gewaar worden dat er in onze wetgeving op de handelsvennootschappen meerdere leemten gapen en dat, ondanks de reeds getroffen maatregelen en de economische herleving, de bedriegelijke handelingen of schuldige

nalatigheid van weinig nauwgezette beheerders nog dagelijks erge schade berokkenen. Op opvallende wijze zal een voorbeeld deze overweging staven: door het Parket van den Procureur des Koning te Brussel werden van 1 Januari tot 31 December 1936, 12 onderzoeken ingesteld uit hoofde van valsheid in de balans van naamloze vennootschappen, terwijl in 1930 en in 1935 het getal der onderzoeken respectievelijk slechts 5 en 7 beliep.

Hoe trouwens te rechtvaardigen dat een streng — ja soms wellicht te streng — toezicht worde uitgeoefend op bepaalde vennootschappen, terwijl, wat de andere betreft, de wetgever zich geheel en al tevreden stelt met een uiterst beperkte controle te doen heerschen op de uitgifte van titels en effecten? (17) Leert, integendeel, de ondervinding niet dat, indien misbruiken wel worden vastgesteld ter gelegenheid van de stichting of van de kapitaalsvermeerdering van naamloze vennootschappen, toch nog de tekortkomingen aan de gewone verplichtingen van de beheerders en commissarissen talrijker en schadelijker zijn? En werden zelfs de ergste misslagen niet gepleegd in den schoot van vennootschappen die, met het oogmerk om te blijven leven en niettegenstaande het zwaar verlies dat zij geleden en verborgen hadden, allerhande wanhopige handelingen aanwendden, zoodat zij, nu eens door onbezonnenheid dan weer met vol besef, het overige van haar activa verzwolgen, terwijl de aandeelhouders den toestand nog hadden kunnen redden, indien de gelegenheid hun bijtijds aangeboden ware de begane misbruiken te kennen en tot het vervangen van onbekwame of oneerlijke beheerders over te gaan?

Verre van mij de gedachte dat de uitbreiding van het stelsel der voorafgaande machtiging of der bestendige controle uitgeoefend door een bijzondere Commissie, een gewenschte oplossing zou uitmaken. Dergelijke maatregelen kunnen wel gepast en doeltreffend voorkomen, wanneer het vennootschappen betreft wier werkzaamheid in rechtstreeksch verband staat met een bijzondere techniek van financieelen aard; aldus de levensverzekeringsvennootschappen, de kapitalisatieondernemingen, de vennootschappen die hypotheaire leeningen toestaan, alsmede die instellingen, welke met deze ondernemingen nauw verwant zijn, namelijk de banken.

Er kan, integendeel, geen sprake van zijn al de vennootschappen aan een voorafgaande

machting te onderwerpen, tenzij men tegelijkertijd het stelsel der geleide economie aanneme en het tot zijn uiterste gevolgen doorvoere (18). Wat nu betreft de controle uitgeoefend door de Regeering of door een afgevaardigde commissie, hiertegen opperen zich veelvuldige opwerpingen, die mij als onweerlegbaar voorkomen, alsmede moeilijkheden van practischen en technischen aard, die onoplosbaar zijn.

Wie zal kunnen gelooven dat de Regeering of een Commissie in staat zou zijn een ingrijpend toezicht uit te oefenen op duizenden naamlooze vennootschappen (19)? Mocht men zelfs in dergelijken waan verkeer, dan blijft het nog te bewijzen dat de toezichters de vereischte kennis zullen bezitten om oordeelkundig op te treden in de ontelbare werkkringen van onze naamlooze vennootschappen.

Men voere niet aan dat dit wel het geval is voor de hoogervermelde ondernemingen, die aan het toezicht van een commissie onderworpen zijn. Dit toezicht, inderdaad, slaat enkel op bepaalde en met elkaar verwante vennootschappen en, over het algemeen, beperkt het zich tot het nagaan van het stipt naleven der bijzondere reglementen, die het bestuur en het beheer dezer ondernemingen aangaan. Welnu, voor de meeste vennootschappen, wordt het invoeren van een reglementeering van dien aard volstrekt onmogelijk.

Ten slotte komt het mij voor, dat het beperken der handels- en bedrijfsvrijheid zich enkel kan rechtvaardigen daàr waar het door het algemeen welzijn vereischt wordt en alleen in de mate van dit vereischte. Nu is het nog geenszins bewezen dat een algemeene controle door de Regeering op de naamlooze vennootschap noodig of heilzaam zou wezen.

Om het nagestreefde doel te bereiken, dit wil zeggen om aan de misbruiken een einde te maken — althans in de mate van het mogelijke — en tevens de spaarders tegen bedrog en zware nalatigheid van beheerders te beschermen, is het, mijns inziens, hoogst verkieslijker andere wegen te bewandelen en aldus zijn toevlucht te nemen tot maatregelen, die van aard zijn de gewenschte werkingsvrijheid der zakenmannen overeen te brengen met de noodige bescherming van hen die hun spaarpenningen aanbrengen.

Hier zij het mij toegestaan, met losse trekken, enkele voorstellen uiteen te zetten die, om de grenzen van mijn onderwerp niet te overschrij-

den, alleen op de naamlooze vennootschappen zullen slaan (20).

Zij kunnen in twee wel afgebakende categorieën ingedeeld worden: de eerste hebben betrekking op het toezicht over de naamlooze vennootschappen; de andere staan in verband met het opmaken en het bekendmaken der maatschappelijke akten.

I. — HET TOEZICHT

Bij den aanhef van dit deel mijner uiteenzetting past het eraan te herinneren, dat de wetgever van 1873 zich bijzonder heeft bekommerd over het instellen van een doeltreffend toezicht op de naamlooze vennootschap. Zulk een bezorgdheid mag, trouwens, geen verwondering wekken, vermits de wet van 1873 afschaffing inhield van het aloud stelsel der voorafgaande machting. Het legde zich derhalve op, dat een nieuwe wijze van toezicht de door de Regeering uitgeoefende controle zou vervangen. Daar het weleer reeds een doorlopend gebruik was (21) geen machting te verleenen in geval de vennootschap geen raad van toezicht instelde, werd de wetgever er natuurlijkerwijze toe geleid op gebiedende wijze voor te schrijven dat het toezicht, eerst en vooral, door commissarissen zou uitgeoefend worden.

Naast deze controle van voorbehoedenden aard heeft de wetgever meerdere strafbepalingen uitgevaardigd (22) die, volgens zijn bedoeling, tot een niet rechtstreeksch toezicht vanwege het Parket aanleiding moesten geven.

Ziedaar het stelsel dat aan de thans geldende wetgeving ten grondslag ligt. Laten wij nu onbevangen en onbevooroordeeld nagaan of het aan de verwachtingen van den wetgever volkomen heeft beantwoord.

a) De Commissarissen (23)

De commissarissen zijn bijzondere mandatarissen van de algemeene vergadering, gelast, voor dezer rekening en in dezer naam, toezicht uit te oefenen op het beheer der vennootschap. Daarom beschikken zij over een onbepaald recht van toezicht op al de handelingen der vennootschap (art. 65). Te hunnen opzichte mogen de beheerders geen enkel geheim inroepen. Vrij in hun werking, onafhankelijk van den beheerraad,

moeten zij steeds en vooral erop bedacht zijn de belangen der aandeelhouders te behartigen (24). Zij hebben het recht om alles te zien, van alles dienen zij op de hoogte gesteld te worden en niets, onder welk voorwendsel ook, mag hun verheeld worden (25).

Gewis worden zij niet gemachtigd om de uitvoering der beslissingen van den beheerraad te doen uitstellen of om zich rechtstreeks in de maatschappelijke verrichtingen in te mengen (26). Zulks neemt echter niet weg, dat zij tot plicht hebben zich op de hoogte te houden van den algemeenen toestand der vennootschap en ten allen tijde in staat te zijn er verslag over uit te brengen. Wat inzonderheid het opmaken van den inventaris en van de balans betreft, moet het door de commissarissen geoefend toezicht zoo volledig mogelijk zijn. Het mag zich aldus niet beperken tot een vergelijking van de bescheiden met de boekhouding; het moet verder reiken, de commissarissen hebben tot plicht zorgvuldig na te gaan of de balans met de *werkelijkheid* (27) overeenkomt, den waren maatschappelijken toestand vertolkt en of ook de wettelijke voorschriften desaangaande wel nageleefd zijn (28). Vaststellen hetgeen in de boeken ontbreekt en niet ingeschreven is, beweren de Chartered accountants, is van meer belang dan het enkel en eenvoudig nazien van de boeken zelve (29).

Ongelukkig, ondanks den wensch door den wetgever duidelijk uitgedrukt, staat het buiten kijf dat, over het algemeen, de commissarissen geen nuttig toezicht uitoefenen, hetzij omdat het hun aan bevoegdheid mangelt, hetzij omdat zij over geen voldoende onafhankelijkheid beschikken tegenover den raad van beheer.

Naar den geest van de wet wordt de vennootschap door beheerders bestuurd, terwijl de commissarissen, bijzondere afgevaardigden der algemeene vergadering zijnde, op de beheerders een wakend oog dienen te houden.

Welnu, wat zien we ten huidigen dage? Menig commissaris verkeert in den waan dat hij zich volkomen van zijn taak kwijt en geen enkel verwijt kan oploopen, indien hij minstens ééns in 't jaar inzage neemt van de voornaamste boeken der vennootschap en op oppervlakkige wijze den inventaris naziet. Meer nog: hij stelt er prijs op den beheerraad niet in het minst te hinderen en onaangenaam te zijn. Het comiteit van toezicht is als de voorkamer van den beheerraad, zoodat elke commissaris, openlijk

of in het geheim, de hoop koestert in de naaste toekomst tot beheerder benoemd te worden. Daarom betuigt hij aan de beheerders een bijzonderen eerbied; gebeurt het bij uitzondering dat hij zich minder inschikkelijk toont, dan geeft men hem te verstaan dat zijn herkiezing twijfelachtig begint te worden en, in ieder geval, dat hij alle hoop op een verbetering van zijn geldelijken toestand in de vennootschap moet laten varen.

In werkelijkheid bevinden zich aldus de commissarissen, op eenige uitzonderingen na, zeer afhankelijk van den beheerraad, zoodat de door hen uitgeoefende controle ondoelmatig is en zelfs vaak een louteren schijn uitmaakt (30). « Bevoegdheid, schrijft de h. L. de Weerdt, kan men wel eens ontmoeten, maar zelfstandigheid heel zelden » (31).

Daarin ligt de hoofdoorzaak van de misbruiken die wij thans hebben te betreuren. Bijgevolg wordt het een volstrekte noodzakelijkheid wijziging en verbetering toe te brengen aan de wettelijke beschikkingen, die betrekking hebben op de benoeming der commissarissen. Wenscht men, zeide de Fransche volksvertegenwoordiger Chastanet (32), dat klaarheid en oprechtheid de financieele zaken beheerschen, dan is er geen ander middel toe dan de instelling der commissarissen te hervormen.

Naar luidt de thans van kracht zijnde wetgeving worden de commissarissen door de algemeene vergadering der aandeelhouders benoemd. In beginsel is de keuze van de vergadering vrij en onbeperkt maar, in de praktijk, vergenoegen de aandeelhouders er zich mee de voordracht van den beheerraad goed te keuren. En het ergste nog is, dat de raad van beheer dikwijls minder rekening houdt met de bekwaamheid der candidaat-commissarissen dan met aanbevelingen of beschouwingen van persoonlijken aard.

Zelfs is het voorgekomen dat de commissaris de zoon, de schoonzoon of de neef was van een der beheerders. De ervaring heeft volstrekt niet bewezen dat dergelijke keus, mocht zij allicht de familiebanden nauwer toegehaald hebben, zoo ook de belangen van de vennootschap begunstigd heeft...

Ook wijzen de gerechtelijke onderzoeken er ons op, dat het uiterst zelden voorvalt dat commissarissen op het spoor zijn gekomen van een misdrijf of een vergissing door de beheerders begaan. Door het gerecht onderhoord, antwoorden zij geregeld dat zij niets laakbaars

hebben vastgesteld, er aan toevoegende dat zij èn van de boekhouding èn van de bedrijfsorganisatie geen verstand hebben en dat zij zich op den afgevaardigde-beheerder volkomen hebben verlaten (33).

En inderdaad, het lijdt geen twijfel dat, over het algemeen, de commissarissen van geen enkel nut zijn, tenzij ze een toereikende kennis van de boekhouding bezitten. Juist om deze reden worden zij in Frankrijk geheeten « Commissaires aux comptes » en in Engeland « Auditors » en « Chartered accountants » (24).

Vandaar een eerste besluit : de commissaris of, zoo er verscheidene commissarissen zijn, de meerderheid onder hen moet het bewijs leveren een voldoende kennis in de boekhouding te bezitten alsmede over een zekere ervaring in de bedrijfsorganisatie te beschikken.

Ik leg er den nadruk op : de commissarissen of de meerderheid onder hen. Soms, inderdaad, zal het hoogst nuttig zijn op de medewerking te kunnen rekenen van een commissaris die, al is hij van de boekhouding onkundig, toch bijzondere diensten van technischen aard zal bewijzen (35). Zelfs in dit geval, dient het echter niet uit het oog verloren te worden dat het technisch toezicht, hoe gewenscht het ook weze, de voornaamste taak der commissarissen niet uitmaakt.

Derhalve, in navolging van hetgeen wordt aangenomen ten opzichte van de bankinrichting, stel ik voor dat het aan de algemeene vergadering worde opgelegd den commissaris — of zoo er verscheidene commissarissen zijn, de meerderheid onder hen — te kiezen onder die personen, welke door een bijzondere commissie (36) zullen erkend en aangenomen worden, overeenkomstig een door den Koning uit te vaardigen reglement (37).

Stippen wij echter aan dat, in afwijking van hetgeen bij het Koninklijk Besluit nr 185 op de bankcontrole is bepaald, de Commissie enkel en alleen zal ingrijpen om tot de erkenning der voorgestelde commissarissen over te gaan of zelfs, in voorkomend geval, een reeds gegeven erkenning in te trekken. In geenerlei mate zal zij zich met het beleid of het toezicht van de vennootschap inlaten en, derhalve, dient haar door de commissarissen geen verslag uitgebracht te worden over de maatschappelijke verrichtingen. De bijzondere redenen, die tot staving van het tweevoudig karakter van de reviseuren der banken werden ingeroepen, zijn

hier geenszins afdoende. Moest het anders uitvallen, dan zou de Commissie — zooals ik er hierboven op gewezen heb — in de onmogelijkheid verkeerden zich van de haar opgedragen last te kwijten.

Wij maken er ons, trouwens, geen illusie over : het thans geldend stelsel der reviseuren is geenszins een onveranderlijke inrichting. Ofwel zal een lichaam van ervaren boekhoudkundigen tot stand komen en in dit geval zal de rol van de bankcommissie herleid worden tot het erkennen der reviseuren; ofwel zullen de in de reviseuren gestelde verwachtingen verijld worden en dan zal de bankcommissie over een aanmerkelijk uitgebreidere macht moeten beschikken. In ieder geval komt het huidig stelsel als van tijdelijken aard voor. Over de wijziging die er in de toekomst aan toegebracht zal worden en het lot dat aan de bankcommissie voorbehouden zal zijn, mag men van meening verschillen. Het lijdt, intusschen, geen twijfel, moest zelfs de commissie scherper en nauwer ingrijpen in het toezicht over de bankinrichtingen, dat dan toch zulk ingrijpen niet zou te rechtvaardigen zijn, wanneer het de meest andere vennootschappen geldt.

De onafhankelijkheid der commissarissen vergt ook dat zij (38) enkel en alleen een vaste bezoldiging genieten, dat wil zeggen, een bezoldiging die niet met de nijverheidswinsten evenredig is. In sommige vennootschappen hebben de commissarissen een persoonlijk belang bij het uitkeeren van een dividend, zoodat zij ertoe geneigd zijn een met groot optimisme opgemaakte balans als echt te doen doorgaan en de aandeelhouders tot haar goedkeuring aan te sporen, terwijl het toch hun plicht zou moeten wezen de aandeelhouders tegen alle overschatting der activa te waarschuwen.

Het loon der commissarissen zal door de algemeene vergadering vastgesteld worden en buiten die belooning zullen zij geen enkel voordeel, onder welken vorm ook, van de vennootschap mogen ontvangen (39).

Ten slotte dient er nog op gewezen dat in de wet van 1873 geen onvereinigbaarheid noch onbekwaamheid was voorzien, op één enkele uitzondering na (40), die trouwens niet op uitdrukkelijke wijze aangegeven is : dezelfde persoon mag niet, tegelijkertijd en in dezelfde

vennootschap, het ambt van beheerder en dat van commissaris waarnemen.

Bij het Koninklijk Besluit, nr 22 van 24 October 1934 (41) wordt wel is waar het ambt van commissaris ontszegd aan de gefailleerden en aan zekere personen die een strafveroordeeling hebben opgelopen. Een eerste stap werd dus gedaan. Niettemin stellen wij vast dat tot nog toe de beheerders en de commissarissen van een zelfde vennootschap bloed- of aanverwanten mogen zijn. Meer nog: het staat een commissaris van de hoofdvennootschap nog vrij zijn ambt te vereenigen met het mandaat van beheerder van een filiaal. En in dezelfde vennootschap mag een lid van den toezichtsraad tot beheerder of bestuurder benoemd worden onmiddellijk na het verstrijken en zelfs tijdens den duur van zijn mandaat. Overigens wordt dergelijke benoeming door de commissarissen zelve slechts beschouwd als een gewone bevordering en een getuigenis van hun hartelijke betrekkingen en eendrachtige samenwerking met den raad van beheer. Onnoodig te herhalen dat die zienswijze volstrekt verkeerd is en tot betreurenswaardige misbruiken aanleiding kan geven.

Geen wonder dan ook dat, in meerdere vreemde wetgevingen, strenge en nauw bepaalde maatregelen zijn voorzien ten einde dezen toestand te verhelpen (42). Opvallend is, daarentegen, dat het Koninklijk Besluit op de bankcontrole geen enkele bepaling behelst nopens het aannemen van een mandaat van beheerder door personen die, in dezelfde vennootschap, het ambt van reviseur hebben uitgeoefend. En nochtans op een gebied, dat stellig van minder belang was — namelijk het stelsel van het gecontroleerd beheer — was dit vraagstuk niet aan de aandacht der Regeering ontsnapt (43).

Aldus wordt het dringend van noode de onafhankelijkheid der commissarissen werkelijk te waarborgen. Eerst en vooral in navolging van de Fransche en de Duitsche wetgeving (44), dient een einde gemaakt te worden aan de onderlinge verdeling der mandaten van beheerder en commissaris onder de leden van één en dezelfde familie.

Reeds in 1905 hadden de senatoren Leger en Hanrez, wat aangaat de bloed- en aanverwanten der beheerders tot den derden graad, dezer onverkiesbaarheid voorgesteld tot het ambt van commissaris (45). Deze bepaling die na een

levendige bespreking werd afgewezen (46), zal toch moeten aangenomen worden, zoo men oprecht wenscht dat de controle niet waardeloos en louter denkbeeldig weze.

Bovendien is het ook gewenscht dat het den commissarissen ontszegd worde een ander ambt, welk het ook weze, in de vennootschap of bij haar filialen uit te oefenen en zelfs aan het beheer van de vennootschap of haar filialen deel te nemen gedurende de drie jaren, die op het verstrijken van hun mandaat of op het ontslagnemen uit hun ambt volgen (47).

Ten onrechte zou men hiertegen opwerpen dat deze maatregel tot nadeelige gevolgen aanleiding zou kunnen geven, daar alzoo de minderheid der aandeelhouders, zelfs de meerderheid geworden, niet gemachtigd zou zijn een commissaris, die toch bijzonder haar belangen heeft behartigd, tot beheerder te benoemen (48). Hierop kan men antwoorden dat, zelfs in dit geval, de voorgestelde maatregel als billijk en gewenscht voorkomt, daar de commissarissen geenszins tot last hebben de belangen van zekere aandeelhouders tegen anderen te bevorderen. Zij moeten toezichters zijn, zonder ingemenheid en buiten alle gesloten kringen verkeerend.

Ik ben er vast van overtuigd dat het bewerkstelligen van deze hervormingen een gunstigen uitslag zal opleveren. Dank zij een controle van bekwame en onafhankelijke commissarissen zullen veelvuldige misbruiken en wantoestanden uit den weg geruimd en een aanzienlijke vooruitgang bereikt worden tot bescherming van het sparend publiek.

b) Het ingrijpen van het Parket

Edoch, de controle aan de commissarissen opgelegd, hoe streng, waakzaam en gewensvol ook uitgeoefend, zal nog slechts een onvoldoenden waarborg uitmaken tegen alle misbruiken en tekortkomingen. Volstrekt noodzakelijk is het dat zij door het toezicht van het Parket aangevuld worde.

De wet verleent wel is waar aan het Openbaar Ministerie een doeltreffende macht van toezicht op hetgeen betreft de mutualistische vennootschappen, de beroepsverenigingen, de vereenigingen zonder winstoogmerk en de instellingen

van algemeen nut (49). Daarentegen, uitgezonderd de ondernemingen van verkoop op krediet van premie-effecten (50), bezit het Parket geen bijzondere macht tegenover de vennootschappen van kapitaal (51).

Welnu, deze leemte in de thans geldende wetgeving kan even nadeelig zijn voor deze vennootschappen als voor het publiek spaarwezen. Inderdaad, wanneer het waarschijnlijk voorkomt dat een inbreuk op het vennootschappenstrafrecht gepleegd is, kan het Parket maar enkel één dezer houdingen aannemen : ofwel wachten tot de bezwaren door meer gekenschetste bestanddeelen worden bevestigd, of een gerechtelijk onderzoek vorderen ten einde de beheerders der vennootschap er toe te verplichten de noodige bescheiden en inlichtingen te verstrekken.

Het hoeft voorzeker geen verder betoog dat de eerste houding hoogst schadelijk kan zijn voor het belegend publiek; de tweede handelwijze zal wellicht, door den weergalm dien zij dikwijls uitlokt, de toekomst van een vennootschap, slachtoffer van onrechtvaardige of overdreven aantijgingen, in gevaar kunnen brengen. Kortom, het ingrijpen van het gerecht geschiedt zelden op het gepaste oogenblik en zelfs meestal te laat. Wij zien hoe voortdurend de deskundige verslagen elkaar opvolgen, terwijl de jaren voorbijgaan; aldus mist de bestraffing haar doel, daar zij niet te bekwamer tijd plaats heeft en, ten slotte, wordt de schade noch voorkomen noch hersteld.

Derhalve spreek ik de meening uit dat het van het hoogste nut zou wezen dat het Parket een doelmatig toezicht uitoefene op de bekendmakingen der vennootschappen, inzonderheid op de stichtingsakten, de akten van vermeerdering of vermindering van het kapitaal en op de balanssen.

U zijt stellig niet onwetend dat een recht van denzelfden aard aan het Beheer van Geldwezen (52) wordt verleend, wat betreft het innen der door de vennootschappen verschuldigde belastingen. Ware het niet redelijk en tevens heilzaam dat ook het Parket, in 't bijzonder belast met de beveiliging van het openbaar belang, uitdrukkelijk bevoegd worde gemaakt om van de beheerders der vennootschappen de mededeeling te eischen van de bescheiden, die noodig zijn om de nauwkeurigheid en de echtheid na te zien van de vermeldingen van een stichtingsakte, een akte van vermeerdering van kapitaal

of van een balans ? Laten wij, trouwens, niet uit het oog verliezen dat die akten van doorslaand belang zijn, niet alleen ten overstaan van de aandeelhouders, maar ook voor derden, daar zij de maatstaf moeten uitmaken van het krediet der vennootschap. Vandaar het besluit dat het bijzonder gewenscht is, eenerzijds, dat in geval van onduidelijkheid of dubbelzinnigheid in hooger vermelde akten, het Parket zou mogen onderzoeken of aan de hand van die bescheiden geen bedrog wordt gepleegd en, anderzijds, dat met het oog op dezen kieschen last, het Openbaar Ministerie in bezit zou gesteld worden van de noodige bestanddeelen om een gegronde beoordeeling te staven.

Tegen deze zienswijze zal men allicht aanvoeren dat het hier een inmenging is, die niet met de gewone opdracht van het Parket strookt, daar zij van voorbehoedenden aard is of ten minste niet op een reeds vastgesteld misdrijf steunt. Deze beschouwingen zijn geenszins steekhoudend. Immers, de bevoegdheid van het Openbaar Ministerie beperkt zich niet tot het bestraffen der misdrijven. Men denke bijvoorbeeld aan de rol die aan den procureur des Konings wordt toegekend ten overstaan van de minderjarigen en de krankzinnigen, alsmede aan het toezicht dat hij over de faillissementen en over vennootschappen zonder winstoogmerk (53) heeft uit te oefenen. Meer nog : op het strafgebied zelf, heeft het Openbaar Ministerie niet uitsluitend tot plicht de misdrijven te doen beteugelen, doch tevens deze op te sporen. Welnu, er is hier geen sprake van de voorgestelde maatregelen toe te passen op alle vennootschappen en nog minder op al haar bekendmakingen. Het gaat om gevallen waar het Parket inlichtingen wenscht in te winnen, omdat de oprechtheid of de nauwkeurigheid der maatschappelijke bekendmakingen voor twijfel vatbaar is, hetzij een klacht bij het Parket is ingediend, die niet als roekeloos voorkomt, hetzij uit inlichtingen door het Parket zelf ingewonnen, besloten moet worden tot het bestaan van aanwijzingen van misdrijf.

Men merke trouwens op dat meerdere wetgevingen in 't buitenland thans bijzonder strekken tot het versterken en het uitbreiden van de macht aan het gerecht verleend tegenover de naamlooze vennootschappen. Zulks geschiedt op verschillende wijzen : nu eens worden talrijke handelingen als misdrijven bestempeld (54), dan

weer wordt aan het Openbaar Ministerie de medewerking verleend van openbare instellingen of van personen die met het beheer of het toezicht der vennootschap belast zijn. In Frankrijk worden de commissarissen verplicht, op straffe van gevangenzetting en boete, de door hen vastgestelde misdrijven bij het Parket aan te geven (55). In Engeland moeten de vereffenaars dezelfde verplichting nakomen en bovendien aan het Openbaar Ministerie alle nuttige samenwerking verleen (56). Meer nog : door de Nederlandsche wetgeving wordt het Openbaar Ministerie bevoegd om de ontbinding te vorderen van de naamlooze vennootschap die werkzaam is in strijd met de goede zeden of de openbare orde (57).

De maatregel, dien ik hierboven heb voorgesteld, is voorzeker minder stout en toch, naar mijn bescheiden meening, meer geschikt en meer afdoend om het nagestreefte doel te bereiken.

Verre van nieuwe strafbepalingen op te hoopen, zal deze hervorming de beheerders der vennootschappen tot meer omzichtigheid aansporen en daarbij vele misdrijven voorkomen. Buitendien zal het optreden van het Parket minder opzien baren dan het heden doet. En dit is bijzonder gewenscht zoowel in geval van ernstigen twijfel omtrent het misdrijf zelf, welk tot dit ingrijpen aanleiding geeft, als in geval dat het strafbaar feit nog geen merkbaar schadelijke gevolgen heeft teweeggebracht.

Men vinde hierna den tekst, waarbij die maatregel zou kunnen getroffen worden :

« Artikel 201 van de samengeschatelde wetten op de handelsvennootschappen wordt door de volgende bepaling aangevuld :

(Worden gestraft met een boete van 50 tot 100 frank :)

« 6°) de beheerders, zaakvoerders of commissarissen van een naamlooze vennootschap, van een vennootschap bij wijze van geldschieting op aandeelen, van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid of van een samenwerkende vennootschap, die weigeren aan den Procureur des Konings de akten of andere bescheiden voor te leggen, waarvan hij inzage vraagt met het oogmerk om de bestanddeelen na te gaan van een inbreuk op deze wet of op de wetsbepalingen waarbij de valscheden begaan in de akten van de vennootschap gestraft worden. » (58)

II. — DE BALANS EN DE WINST- EN VERLIESREKENING

Een hervorming der naamlooze vennootschap sluit noodzakelijkerwijze in het aanvullen van de wettelijke beschikkingen op het opmaken en het bekendmaken der balans en winst- en verliesrekening.

Bij het opmaken der balans worden duidelijkheid en oprechtheid volstrekt vereischt. De balans moet *duidelijk* zijn, daar de meeste aandeelhouders geenszins vertrouwd zijn met financiële zaken en volkomen onbekwaam om een balans te begrijpen, die niet op klare en nauwkeurige wijze is opgemaakt. Voor hen zijn draaijerijen van financieelen aard een ondoorgrondbaar geheim. Daarentegen kan men nog al gemakkelijk de draagwijdte opvatten van de meldingen van een winst- en verliesrekening. Al te vaak echter wordt deze rekening tot het uiterste vereenvoudigd, zoodat zij van alle beteekenis ontbloot is. Heeft men zelfs beheerders niet hooren beweren, dat een winst- en verliesrekening, die enkel het bedrag van de netto winst of van het netto verlies van het boekjaar opgeeft, aan de wettelijke voorschriften volkomen beantwoordt? Stellig is deze bewering ongegrond (59), doch zij bewijst hoe lichtzinnig zekere beheerders zich toonen in het vervullen van hun plicht en in het inlichten der aandeelhouders nopens den toestand van de vennootschap.

De balans moet ook met volstreckte *oprechtheid* opgemaakt worden, ten einde de aandeelhouders in staat te stellen zich rekenschap te geven van den waren uitslag der maatschappelijke verrichtingen en daarbij van de werkelijke waarde hunner aandeelen. « Het voornaamste doel, dat het beheer moet nastreven, aldus Pirmez, is de waarheid in de maatschappelijke akten te doen heerschen » (60). In de memorie van toelichting der wet van 26 December 1881 (61) werd eveneens de nadruk gelegd op het feit, dat de balans, waardoor de faam der vennootschap wordt verspreid en haar crediet versterkt, enkel een valstrik uitmaakt, zoo men aan de oprechtheid harer vermeldingen geen geloof kan hechten. Hoe zullen, inderdaad, de aandeelhouders met volle kennis van zaken kunnen beoordeelen of de beheerders, ja dan niet, de statuten en de wettelijke voorschriften hebben nageleefd en of zij zich degelijk van de hun

toevertrouwde taak hebben gekweten (art. 79 der samengeschakelde wetten) ?

En is het niet eveneens noodzakelijk dat derden, die met de vennootschap handelen, oprecht ingelicht worden nopens den toestand waarin de onderneming verkeert? Zoolang, aldus, de balans niet duidelijk genoeg en vooral niet volstrekt in overeenstemming met de werkelijkheid zullen zijn, zoolang zal de naamlooze vennootschap een groot aantal wantoestanden en misbruiken na zich sleepen.

Om dit te verhelpen heeft men soms voorgesteld dat, elk jaar, de balans van een vennootschap onder denzelfden vorm zou moeten opgemaakt worden (62). Anderen zijn zelfs de meening toegedaan dat de wet één model-balans zou dienen op te leggen, zooniet aan al de bestaande vennootschappen, ten minste aan elke categorie van ondernemingen, die een doel van denzelfden aard beoogen (63).

Stellig, als het over vennootschappen gaat, die aan de controle van de Regeering of van een bijzondere commissie worden onderworpen, is het inzonderheid gewenscht dat het gebruik van één model-balans worde voorgeschreven. Alzoo, inderdaad, wordt het toezicht vergemakkelijkt. Maar in de meeste gevallen is het nagenoeg onmogelijk een afdoende en volledige formule aan te geven, zoodat de wetgever er toe genooddaakt is zich tot aanwijzing van minimum-vermeldingen te beperken (64).

Het zou dus, naar mijn meening, van geen nut zijn model-balansen in de wet op te nemen. En indien ik geen bezwaar inzie tegen het aannemen van de bepaling der Fransche wetgeving, waarbij wordt voorgeschreven dat, in principe, de balans van een zelfde vennootschap ieder jaar onder denzelfden vorm worde opgemaakt, toch ben ik van oordeel dat die maatregel weinig vrucht zal opleveren, daar het steeds aan de algemeene vergadering zal vrijstaan er afwijkingen van toe te laten (65).

Om practisch te werk te gaan en de balans alsook de winst- en verliesrekening niet tot een loutere formaliteit te doen vervallen, dient de wetgever de drie volgende hoofdvraagstukken op te lossen :

— Op welke wijze moeten de waarden van het actief geschat en de afschrijvingen gedaan en aangeduid worden?

— Op welke wijze zullen de aandeelhouders op de hoogte gesteld worden van de schulden en andere verbintenissen der beheerders, be-

stuurders en commissarissen tegenover de vennootschap?

— Ten slotte, zou het niet aan *al* de beheerders op te leggen zijn aan het opmaken der balans mede te werken opdat deze aldus zekerdere waarborgen van oprechtheid zou opleveren en dat, in geval van grove onnauwkeurigheid, de nalatige beheerders hun verantwoordelijkheid niet meer zouden kunnen afwijzen?

Over die verschillende punten wensch ik eenigszins uit te weiden.

A. — De wijze van schatting van het actief en de afschrijvingen

Hoe kiesch deze vraag is, zien wij uit het feit, dat de Bankcommissie er tot nog toe geen nauwkeurig antwoord op gegeven heeft. « Het feit, aldus het verslag der bankcommissie (66), dat de commissie dit voorloopig schema (van balans) aanvaard heeft, bindt haar niet, wat haar oordeel betreft over de te volgen regels bij het opmaken van den inventaris. »

En nochtans is het een vaststaande en onbetwistbare waarheid dat de ergste en tevens meest schreeuwende misbruiken, die in deze laatste jaren aan het licht kwamen, juist aan het ontbreken van voldoende afschrijvingen te wijten zijn. Zulks is insgelijks de grond van de meeste strafvervolgingen ingesteld ten laste van beheerders van naamlooze vennootschappen. Men mag derhalve beweren, zonder vrees van vergissing, dat, indien het vraagstuk der afschrijvingen niet nauwkeurig wordt opgelost, de hervorming, onverschillig haar omvang, het te bereiken doel zal missen.

Hier past het een korte samenvatting te geven van de thans van kracht zijnde wetsbeschikkingen, welke dit gebied beheerschen.

Naar luidt artikel 77 der samengeschakelde wetten moet de balans afzonderlijk vermelden :

voor het actief

- 1) het aan den omloop onttrokken actief;
- 2) het te gelde te maken actief.

voor het passief

- 1) de schulden der vennootschap tegenover haar zelve;

- 2) de obligatiën en de schulden met hypotheek of pand;

- 3) de schulden zonder zakelijken waarborg.

De wet voegt er aan toe dat « de noodige amortisatiën moeten aangebracht worden in de balans en in de winst- en verliesrekening ».

Daaruit drie gevolgtrekkingen :

— De wet behelst geen enkel voorschrift omtrent de wijze, waarop men tot het schatten van de posten der balans dient over te gaan;

— Evenmin worden regels aangegeven voor de wijze, waarop in de balans zelve de afschrijvingen moeten worden gedaan en aangeduid;

— Ook in de winst- en verliesrekening dienen de noodige afschrijvingen aangebracht te worden; doch al de afschrijvingen mogen gezamenlijk vermeld worden zonder nadere aanduiding van de posten der activa, waarop zij slaan.

Laten wij nu elke dezer stellingen ontleden.

Terecht heeft de wetgever zich onthouden en er voor behoed een bepaalde wijze van beraming of schatting op te leggen, daar het op dit gebied onmogelijk is de menigvuldige toestanden te voorzien, die zich kunnen voordoen (67). Bovendien is het vanzelfsprekend dat in de meeste gevallen de wettelijke schatting onnauwkeurig zal zijn. Nu eens maakt zij een overschatting uit, dan weer geeft zij aanleiding tot het vormen van aanzienlijke verborgen reserves.

Daarentegen is het ongetwijfeld van overwegend belang dat de aandeelhouders op de hoogte gesteld worden van de schattingswijze door de beheerders aangenomen. Hoe zouden zij, inderdaad, met kennis van zaken de balans kunnen goedkeuren, wanneer zij onwetend blijven van de regels door de beheerders aangenomen om tot het schatten der activa over te gaan? Onnoodig hun de balans voor te leggen, indien zij enkel tot last moeten hebben zich over onduidelijke en onverklaarde posten uit te spreken.

Derhalve dient, mijns inziens, door de wet opgelegd te worden dat, in het jaarlijksch verslag der beheerders over de handelingen der vennootschap, nauwkeurige inlichtingen worden verstrekt nopens de wijze, waarop het beheer de verschillende actieve waarden heeft geschat (68). Werden de onroerende goederen ofwel op den inkoop prijs ofwel op den verkoopprijs beraamd? Heeft het beheer de voorradige goederen geschat op den kostprijs ofwel op den verkoopprijs? Wat de titels betreft, wat werd in aanmerking genomen? Is het de beursnoteering of de koop prijs, ofwel de nominale of zelfs de innerlijke waarde? Op welken grond berust de aangegeven waarde van een uitvindingsbrevet, enz.? Over al die punten moet het beheer de aandeelhouders nauwkeurig inlichten.

In verband hiermee, schrijft de Engelsche wetgeving voor (69), dat de wijze van schatten in de balans zelf zal aangeduid worden, ten minste wat aangaat het aan den omloop onttrokken actief (70). Naar mijn meening is het geenszins noodzakelijk dat deze inlichtingen een bestanddeel van de balans zelf uitmaken. Het volstaat dat zij in het verslag van de beheerders en in dat van de commissarissen worden opgenomen en, dienvolgens, dat artikel 77 der samengeschatte wetten door de hierna voorgestelde alinea worde aangevuld :

« In het verslag van de beheerders wordt de wijze aangeduid, waarop de verschillende posten van het actief werden geschat. Zulke aanduiding zal ook in het verslag der commissarissen opgenomen worden » (71).

Alzoo zullen de aandeelhouders er kennis van nemen hetzij vóór, hetzij bij de algemeene vergadering (art. 78, 4°, en 79, 1° lid).

De wet — we schreven het hier hooger — stelt ook geen nauwkeurig voorschrift vast over de wijze, waarop de noodige afschrijvingen in de balans moeten gedaan en aangeduid worden. Aldus staat het de beheerders vrij de afschrijvingen aan te brengen hetzij op het passief, bij wijze van inschrijving van een afzonderlijke rubriek, hetzij op het actief door het herleiden der posten tot hun werkelijke waarde op het einde van het boekjaar.

Indien de eerste handelwijze duidelijker is, toch is de andere niet minder wettig en zelfs wordt zij over het algemeen aangeprezen, daar zij beter met de beginselen der boekhouding strookt. Alleen, trouwens, is van doorslaand belang dat al de noodige afschrijvingen worden gedaan (72).

Ten slotte moeten de afschrijvingen ook in de winst- en verliesrekening aangebracht worden (73). Om deze wettelijke bepaling na te leven, is er geen ander middel dan het boeken der afschrijvingen op de debetzijde van de rekening. Zij zouden, inderdaad, niet door het verminderen der posten op de creditzijde kunnen gedaan worden, vermits de posten van het actief der balans er niet inbegrepen zijn.

Edocht, nu rijst er een andere vraag. Moeten de afschrijvingen afzonderlijk geboekt worden, dit wil zeggen onder een bijzondere rubriek van de winst- en verliesrekening of mag men onder dezelfde rubriek afschrijvingen en verschillende uitgaven (74) samenbrengen, zoodat het voor de aandeelhouders en het publiek onmogelijk

zou zijn zich van het bedrag der afschrijvingen rekenschap te geven?

De algemeene leer, op enkele uitzonderingen na (75), is van oordeel dat de afschrijvingen op afzonderlijke wijze dienen geboekt te worden (76). Herhaalde malen, inderdaad, heeft de wetgever de gedachte uitgesproken, dat de winst- en verliesrekening den uitslag van het maatschappelijk dienstjaar nauwkeurig moet weerspiegelen (77). Hoe zou men wel dit doel kunnen bereiken, indien de aandeelhouders en ook derden die titels van de vennootschap aankopen of met haar overeenkomsten sluiten, niet door het beheer worden ingelicht omtrent het bedrag der aangebrachte afschrijvingen? Voegen wij er aan toe dat de jaarlijksche afschrijvingen niet aan de vrije beoordeeling van den beheerraad worden overgelaten; het is de last en dus ook de plicht van de algemeene vergadering ze definitief vast te stellen en goed te keuren. Daarom moeten zij op uitdrukkelijke wijze aan de aandeelhouders voorgelegd worden.

Tegen die stelling roept men soms het feit in, dat een amendement ingediend door den Senator Hanrez, waarbij juist uitdrukkelijk was voorgeschreven het bedrag der afschrijvingen afzonderlijk aan te geven, toch niet aangenomen werd (78).

Doch deze opwerping berust op een verwarving.

De door den heer Hanrez voorgestelde tekst luidde: « De winst- en verliesrekening moet voldoende duidelijk zijn en onderscheid dient er in gemaakt tusschen de aanvullende en de noodige afschrijvingen, alsmede tusschen de algemeene kosten van beheer en de nijverheidskosten. » Mocht men dit onderscheid niet maken, aldus de heer Hanrez, dan zou het mogelijk zijn den werkelijken uitslag der maatschappelijke verrichtingen te verbergen (79).

Welnu, om het afwijzen van dit amendement te rechtvaardigen, werd geenszins aangevoerd dat de naamlooze vennootschappen niet er toe zouden verplicht zijn het bedrag der afschrijvingen onder een afzonderlijke rubriek aan te wijzen. De nadruk werd uitsluitend gelegd op het feit dat het onderscheid tusschen aanvullende en noodige afschrijvingen van allen grond ontbloomt was. « Wanneer U andere afschrijvingen bedoelt dan de noodige, zei Minister van den Heuvel (80), gebruikt U een onjuist woord. Dergelijke afschrijvingen zijn geen echte afschrijvingen. Onder de benaming van aanvul-

lende afschrijvingen legt U in werkelijkheid de verplichting op een voorzieningsrekening of een rekening van buitengewone reserves op te maken. » Uit het feit, aldus, dat het amendement Hanrez van de hand werd gewezen, mag geen afdoend argument getrokken worden noch tot staving, noch tot bestrijding der door de leer aangenomen stelling.

Tegen de hierboven uiteengezette zienswijze voert men echter aan — en dit argument is van meer gewicht — dat de Minister van den Heuvel, de draagwijdte der wet van 1873 samenvattend, hierop heeft aangedrongen dat de wijze, waarop de afschrijvingen dienen aangebracht, niet door de wet was bepaald: « het eenige dat voorgeschreven wordt, is dat de noodige afschrijvingen gedaan worden » (81). Niettemin blijft de algemeene leer van meening dat de bewoordingen — « in de winst- en verliesrekening moeten de noodige afschrijvingen aangebracht worden », noodzakelijkerwijze beteekenen dat de afschrijvingen onder een *bijzondere* rubriek zullen geboekt worden (82).

Wat er ook van weze en nam men zelfs aan dat, uit dit oogpunt, de wet voor geen ernstige bespreking vatbaar is, toch zullen de inbreuken erop ongestraft blijven. Inderdaad, geen enkele straf wordt voorzien ten laste van de beheerders, die een onvolledige of onnauwkeurige winst- en verliesrekening laten bekendmaken, op voorwaarde evenwel — maar zulks is immer het geval — dat de rekening onder denzelfden vorm door de algemeene vergadering is goedgekeurd (83).

Het ware dus raadzaam en gewenscht deze leemte in onze wetgeving aan te vullen.

Moet men echter verder gaan en de opsomming eischen van de verschillende posten van het actief, waarop de afschrijvingen slaan en zelfs de aanwijzing vergen van het bedrag der sommen, die in amortisatie van *elken* post worden belegd? Zulks was voorzeker de bedoeling van den Senator Braun, toen hij voorstelde dat de winst- en verliesrekening « de noodige afschrijvingen zou moeten behelzen met haar aanwending per categorie » (84).

In dergelijke bijzonderheden treden komt mij niet als volstrekt noodig voor. Daarentegen heeft de practijk onbetwistbaar aangetoond, dat het van werkelijk nut zou zijn een onderscheid te maken tusschen de afschrijvingen van het onbeschikbaar actief en die van het te gelde te maken actief (85).

Het springt immers in het oog, dat de afschrijvingen op heel verschillende wijze moeten gedaan worden naar gelang zij in verband staan met het aan den omloop onttrokken of met het te gelde te maken actief. Buitendien is het van overgroot belang, zoowel voor de aandeelhouders als voor derden, het nauwkeurig bedrag te kennen van de afschrijvingen die op elk dezer hoofdgedeelten van de activa slaan (85). Men mag zelfs beweren dat die onderverdeeling der afschrijvingen onontbeerlijk is, zoo men de aandeelhouders in staat wenscht te stellen zich met kennis van zaken uit te spreken over de echtheid van de balans en van de winst- en verliesrekening en tevens derden oprecht in te lichten omtrent den waren toestand der vennootschap.

En wat zou men er tegen kunnen opwerpen? Dat het publiek en inzonderheid de mededingers in denzelfden handel niet behoeven op de hoogte gesteld te worden van den geheelen loop der zaken van de vennootschap? Dat ook in zekere gevallen zulke nauwkeurige toelichtingen het krediet van de vennootschap aan het wankelen zouden brengen? Stemt men met deze zienswijze in, dan moeten voorzeker ook bezwaren geopperd worden tegen alle bekendmakingen, onverschillig haar inhoud, daar zij eveneens gevaarlijke of nadeelige gevolgen van denzelfden aard kunnen medeslepen.

Gewis, het komt er niet op aan ongelegen onbescheidenheid uit te lokken en het publiek, de mededingers of zelfs de aandeelhouders overbodige bijzonderheden mede te deelen. Maar dan moet men ook volstrekt verbieden het geven van onduidelijke of dubbelzinnige bekendmakingen, daar deze dikwijls niets anders zijn dan een valstrik en menigmaal tot laakbare speculaties aanleiding kunnen geven. Al te vaak, overigens, zijn de beheerders er toe geneigd het bezwaar van een nauwkeurige bekendmaking te overschatten. In 1913, in den loop van de bespreking der nieuwe wet, werd om het hardst hetzelfde argument ingeroepen en dezelfde vrees geuit door de tegenstanders van een strenge reglementeering der naamlooze vennootschap. Hoe zwaar was de verantwoordelijkheid die zij op zich namen, verdere gebeurtenissen hebben er het doorslaand bewijs van geleverd.

Men verlieze nooit uit het oog dat het stelsel der naamlooze vennootschap, dat met het beperken der aansprakelijkheid en der risico's gepaard gaat, alsmede met het verleen van een bijzonder ruim bestuursgezag aan mandataris-

sen, die over de publieke spaargelden beschikken, enkel aan te nemen is, wanneer het door een gezonde, betrouwbare en nauwkeurige bekendmaking der jaarlijksche maatschappelijke rekeningen wordt getemperd. « *Licht, nog licht, immer licht*, wij moeten, aldus Graaf Carton de Wiart (87), deze leus van Goethe aan al de naamlooze vennootschappen vastberaden opleggen. » Voldoende en degelijke publiciteitsmaatregelen zijn ongetwijfeld de hoeksteen van het geheele stelsel der bescherming tegen misbruiken; zij maken inderdaad den doelmatigsten waarborg uit, zoowel voor de belangen van den aandeelhouder als voor die van den zakenman, welke aan de vennootschap bestellingen doet of leeningen toestaat.

Wenscht men dat de toekomst der naamlooze vennootschap niet in gevaar worde gebracht, dat deze, uit economisch en maatschappelijk oogpunt, een nuttige instelling blijve, dan moet de financieele wereld zich nu en onmiddellijk naar de tijdsnoodwendigheden schikken en een oprechte medewerking verleen aan het tot stand brengen van gebiedene en billijke hervormingen.

B. — De schulden der bestuurders, beheerders en commissarissen tegenover de vennootschap.

Bij artikel 77 der samengeschakelde wetten wordt het beheer de verplichting opgelegd jaarlijks een inventaris op te maken alsmede een bijlage die, onder meer, de aanwijzing moet behelzen van de schulden der bestuurders, beheerders en commissarissen tegenover de vennootschap.

Men ziet echter de reden niet in, waarom de aandeelhouders geen kennis van die verbindtenissen mogen hebben, zelfs ten zetel der vennootschap, wanneer zij het recht tot toezicht uitoefenen, dat hun door artikel 78 wordt verleend. Te hunnen opzichte, inderdaad, blijven de inventaris en zijn bijlage volstrekt geheim (88)).

Wel is waar schrijft artikel 60 voor dat in de algemeene vergadering verslag zal uitgebracht worden over al de verrichtingen, waarin een der beheerders een belang had in strijd met dat der vennootschap en zulks is stellig het geval voor de leeningen door de vennootschap aan een harer beheerders toegestaan. Er dient nochtans opgemerkt, dat deze wetsbepaling enkel van toepassing is, in zooverre de

verrichting en *beheerder* aanbelangt en aan de *goedkeuring van de beheerraad* onderworpen is. Aldus slaat de tekst niet op de handelingen, die tot het dagelijksch beheer behoren (89).

Opvallend is het dat, reeds in 1904, de Commissie van den Senaat een tekst voorstelde, waarbij bepaald was dat « de schulden der bestuurders, beheerders en commissarissen onder een afzonderlijken post van de balans moeten opgenomen worden (90). » Dit amendement werd echter niet aangenomen uit vrees dat het tot erge bezwaren aanleiding zou geven op het gebied der bankvennootschappen. Menig senator deed gelden dat ten gevolge van de voorgestelde verplichting klanten van aanzien uit het beheer der banken zouden geweerd worden, al mocht hun medewerking hoogst gewenscht zijn (91). Edoch, wij stellen thans vast dat, in dit opzicht, de jongste wetgeving op de banken veel strenger is, vermits zij zelfs deze ondernemingen verbiedt leeningen of credieten toe te staan aan een bestuurder, beheerder of reviseur (92). En nochtans is het niet te mijner kennis dat, naar aanleiding van dit verbod, beheerders of bestuurders uit hun ambt ontslag hebben genomen... Bovendien mag het zonderling heeten dat het Parlement de bekendmaking van de schulden der beheerders zoo vinnig heeft gehekelde, terwijl het geen bezwaar opwerpte tegen het in artikel 51 voorzien voorschrift, te weten de verplichtende bekendmaking van de lijst der aandeelhouders, die het volle bedrag van hun aandeel niet gestort hebben.

Minister Van den Heuvel gaf, wel is waar, grif toe dat de voorgestelde tekst voor billijk diende gehouden in zooverre deze maatregel ten doel had de aandeelhouders in te lichten nopens den geldelijken toestand van de beheerders, bestuurders en commissarissen tegenover de vennootschap. « Het betaamt, zegde hij, dat die schulden ter kennis worden gebracht van de aandeelhouders der vennootschap. Echter, voegde hij er aan toe, dient het gevaar ontkomen, dat zij in 't openbaar zouden bekendgemaakt worden » (93). « Is het nuttig, aldus de verslaggever in de Kamer der Volksvertegenwoordigers (94), dat de aandeelhouders weten wat de bestuurders, de beheerders en de commissarissen schuldig blijven, dan toch is het niet aan te nemen dat dit ter kennis van het pu-

bliek worde gebracht en dat die inlichtingen voorkomen in de bekendgemaakte balans. »

Derhalve werd voorgesteld en aangenomen artikel 62 (72) aan te vullen in dezen zin dat het bedrag der hoogervermelde schulden in de *bijlage* der balans zou opgenomen worden. Alleen was uit het oog verloren dat de aandeelhouders van die bijlage geen kennis mochten nemen, zoodat de nieuwe bepaling van alle belang ontbloot was (95).

Uit hetgeen voorafgaat blijkt klaar en duidelijk dat onze wetgeving eens te meer ontoereikend is en dat het hoogst gewenscht en zelfs noodzakelijk is aanvullende maatregelen te treffen.

Hierboven heb ik er reeds op gewezen dat, ten einde de volledige onafhankelijkheid van den toezichtsraad te vrijwaren, het aan de commissarissen volstrekt zou moeten ontzegd worden leeningen, voorschotten of waarborgen van de vennootschap te ontvangen (96). Doch ik ben niet van oordeel dat deze grondige hervorming ook tot de beheerders en de bestuurders zou dienen uitgebreid te worden. Stellig is het reeds bestaand verbod, dat op de beheerders en de bestuurders van depositobanken slaat (97), volkomen goed te keuren, daar deze personen bijzondere voorwaarden van zekerheid en waarborgen aan de beleggers moeten verschaffen; nochtans ware deze bepaling al te streng en te drastisch, indien zij op al de naamlooze vennootschappen zonder onderscheid toegepast werd (98).

Het mag zelfs betwijfeld of het volstrekt noodig is dat de aanwijzing van die schulden in de balans zelve worde opgegeven, zooals door de Engelsche (99) en Deutsche (100) wetgeving wordt voorgeschreven en door menig schrijver voorgesteld (101). Gewis legt de wet aan de personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid der vennoten de verplichting op, in de balans zelve, in het bijzonder en bij naam, de schulden op te geven van de vennoten tegenover de vennootschap (102). Ook ben ik er niet van onwetend, dat sommige leden van den beheerraad misbruik maken van hun bevoorrechte bediening om het geld der onderneming te gebruiken tot het bereiken van persoonlijke doeleinden, die vaak in strijd zijn met de belangen van de vennootschap. Doch men moet rekening houden met de praktische noodwendigheden en geen wetsbepalingen uitvaardigen die, wegens haar overdreven streng-

heid, vermoedelijk niet toegepast zouden worden.

Het ware stellig redelijker en doelmatiger het toestaan van die leeningen of credieten aan de goedkeuring te onderwerpen van den beheerraad of van de commissarissen (103). Maar hetgeen, in alle geval, als volstrekt onaanneemelijk en onverdedigbaar voorkomt, is dat het de aandeelhouders wordt ontzegd kennis te nemen van de verbintenissen van een beheerder of bestuurder tegenover de vennootschap, het is te zeggen van de credieten die de leden van den beheerraad zich zelf toestaan. Immers, een gezonde en degelijke controle op het bestuur behelst noodzakelijkerwijze het recht om nauwkeurige inlichtingen in te winnen en te bekomen nopens de draagwijdte en het bedrag der overeenkomsten gesloten tusschen de vennootschap en haar beheerders of bestuurders. En die omstandige controle is des te meer gewenscht, daar het soms geschiedt dat beheerders of bestuurders de gelden van de vennootschap aanzien alsof zij hun eigen waren en zich aldus ruime credieten toestaan, die zij verder niet in staat zijn terug te betalen of die zij in financieele verrichtingen aanwenden, welke de toekomst van de vennootschap in gevaar kunnen brengen.

Met inachtneming van voorgaande beschouwingen stel ik voor artikel 78, 4° der samengeschakelde wetten te vervangen door de volgende beschikkingen :

« Vijftien dagen vóór de algemeene vergadering, mogen de aandeelhouders kennis nemen, ten zetel der vennootschap :

4°) van de lijst der leeningen, voorschotten, credieten en waarborgen, onverschillig hun aard, door de vennootschap aan de bestuurders en de beheerders (104) toegestaan of te hunnen voordeele gevestigd :

a) gedurende het verstreken boekjaar ;

b) gedurende de vorige boekjaren, uitgenomen echter de leeningen, voorschotten of credieten, die terugbetaald zijn en de waarborgen, die gelicht zijn ;

5°) van het verslag der commissarissen. »

De inbreuken op die bepalingen zullen bestraft worden, naar het geval, overeenkomstig artikel 201 of artikel 204 (105).

C. — De verantwoordelijkheid der beheerders.

Aan alwie eenigszins met den toestand der naamlooze vennootschap vertrouwd is, zal het

opgefallen zijn dat talrijke beheerders geen besef hebben van hun plicht noch van hun verantwoordelijkheid. Zij verkeeren in de illusie dat hun taak zich beperkt tot het ondertekenen van enkele bescheiden en tot het opstrijken van hun aandeel in de maatschappelijke winst.

Worden hun verder ophelderingen door het gerecht of door aandeelhouders gevraagd, dan meenen zij zich uit de verlegenheid te kunnen redden door zich te beroepen op hun goede trouw of op hun onwetendheid van het gebeurde. Zelfs ingeval de balans, die zij als echt en nauwkeurig hebben bevestigd, klaarblijkelijk een valsheid in geschrifte uitmaakt, daar hetzij de noodige afschrijvingen niet werden gedaan, hetzij een geleden verlies werd verborgen, hetzij de inventaris onoprecht werd opge maakt, hetzij nog de aangegeven winst louter fictief is, toch ontkomen zij, op strafgebied, aan alle aansprakelijkheid, tenzij een dividend uitgekeerd zij (106). En dit juist omdat zij zich niet eens de moeite getroostten zich van de oprechtheid dezer akte te vergewissen.

Er wordt soms beweerd dat de wet op de abnormalen de reddingsplank is voor de misdadigers. Deze stelling is eenigszins overdreven, doch het lijdt geen twijfel dat de huidige wet op de handelsvennootschappen de reddende engel is van de nalatige en onvoorzichtige beheerders !

Gewis kunnen dezen, op burgerlijk gebied, verantwoordelijk gesteld worden, vermits, naar luid van artikel 79 der samengeschakelde wetten, de kwijting aan de beheerders gegeven « alleen geldt voor zooveel de balans noch weglating, noch valsche aanwijzing bevat, den waren toestand der vennootschap verbergende en, als het betreft verrichtingen buiten de statuten, slechts wanneer deze bijzonder zijn vermeld in den oproepingsbrief ». Doch deze bepaling blijft doode letter, zolang de meerderheid verworven wordt door hen die de kwijting hebben verleend (107). Terecht dus stelt de heer Mallien vast (108), dat het stelsel van verantwoordelijkheid, zooals het in de Belgische wetgeving is aangenomen, aanleiding heeft gegeven tot een volstrekte immuniteit of vrijstelling van den raad van beheer (109).

De toestand zal bevredigender zijn, wanneer de persoonlijke vordering zal wederingevoerd zijn. Echter zal deze vordering enkel kunnen ingesteld worden ingeval de statuten of de wet

geschonden zijn en, daarenboven, zal het voor een aandeelhouder zeer moeilijk zijn het bewijs van die schennis te leveren.

En nochtans, wie zou in twijfel kunnen trekken dat het aan zorgeloosheid en onbezonnenheid vanwege beheerders te wijten is dat talrijke balansen valsch of onnauwkeurig zijn, en dat deze zware tekortkomingen en erge misbruiken het publiek krediet schokken en aldus een ontreding in den economischen toestand veroorzaken?

Zijt U niet van oordeel dat de beheerder, die de oprechtheid eener balans bevestigt, zonder tot een enkel onderzoek, hoe beperkt het ook weze, over te gaan, noch althans van den afgevaardigde-beheerder en van het bestuur omstandigen uitleg te eischen, en die er zich aldus aan blootstelt het publiek, de aandeelhouders en zelfs de schuldeischers der vennootschap op een dwaalspoor te brengen, niet alleen het vertrouwen van zijn lastgevers teleurstelt, doch tevens zich aan een onrechtmatige daad schuldig maakt, die voor de maatschappelijke orde zeer schadelijk kan zijn en, dienvolgens, de toepassing van een straf zou billijken? Terecht, doet Guillery opmerken dat « hij die het man » daat van beheerder aanvaardt, zich er toe » verplicht de lasten, die er aan verbonden zijn, » op zich te nemen. Een plaats in den beheer » raad is geen zetel voor gemakzucht » (110).

Gewis strookt het volkomen met de billijkheid, dat zware straffen worden opgelegd aan den beheerder die een balans heeft ondertekend, wetende dat ze valsch was. Doch druist het niet tegen de gerechtigheid en het zedelijkheidsgevoel in, dat dezelfde beheerder volledige staffeloosheid geniet, indien hij behendig genoeg was om zich niet van dichtbij in te laten met het opmaken van de balans of indien hij deze in den blinde heeft ondertekend?

Eensgezind wenscht men dus dat aan dezen toestand een einde wordt gemaakt. Om dit doel te bereiken hebben de heeren Janssens en anderen voorgesteld dat, in den schoot van den beheerraad, een verantwoordelijk college worde genoemd.

Dit onderscheid tusschen beheerders, die een bestendige werkzaamheid uitoefenen en dezen die de vennootschap van hoogerhand leiden, is de loutere erkenning van de practijk, welke reeds in talrijke ondernemingen is ingevoerd. Het voorstel van de heeren Janssens en anderen legt echter, op uitdrukkelijke wijze, aan de

vennootschappen op dergelijk college in te stellen en beperkt tegelijkertijd de vergelding van de andere beheerders (111). Doch zulke maatregel is volstrekt onvoldoende om den hierboven aangeklaagden toestand te verhelpen, vermits hij de meeste beheerders niet zal beletten zich nog met succes op hun onkunde der maatschappelijke zaken te beroepen om op anderen hun eigen verantwoordelijkheid te schuiven.

Naar mijn meening dient de wet aan *al de beheerders* uitdrukkelijk voor te schrijven zich zorgvuldig te vergewissen, vooraleer een balans goed te keuren, van de oprechtheid en van de nauwkeurigheid waarmede dit bescheid werd opgemaakt. Te dien einde zou het aan elk hunner moeten opgelegd worden hetzij aan het opmaken van den inventaris alsook van de balans en de winst- en verliesrekening mede te werken en er zelfs handelend aan deel te nemen, hetzij persoonlijk al de posten dier bescheiden na te zien, hetzij zich althans omstandige toelichtingen te doen verstrekken nopens de wijze, waarop iedere post van de balans werd geschat en de verschillende afschrijvingen werden gedaan (112).

Wij wijzen er bijzonder op dat deze bepaling niet aan elken beheerder, in ieder geval, de verplichting oplegt den inventaris en de balans persoonlijk op te maken — wat onmogelijk zou wezen — noch zelfs van al de bescheiden der vennootschap inzage te nemen, doch op het minst moet iedere beheerder het bewijs leveren dat hij niet in den blinde heeft gehandeld, dat hij, alvorens de maatschappelijke rekeningen goed te keuren, den waren toestand der vennootschap heeft getracht te kennen en zich elken post der balans in bijzonderheden heeft doen verklaren, hetzij aan de hand van bewijsstukken, hetzij door volledige en omstandige verslagen van het bestuur. Op die voorwaarde alleen zal hij mogen beweren dat hij met nauwgezetheid zijn mandaat heeft vervuld en dat gepleegde valschheden of onregelmatigheden hem niet kunnen aangerekend worden.

Verzuimt hij, integendeel, dit voorschrift na te komen, dan zal hij een straf oploopen en, in geval van schade aan de aandeelhouders berokkend, zullen deze laatste er de vergoeding van mogen eischen door middel van een vordering *ex delicto*.

Talrijk zijn, trouwens, de gevallen waarin, volgens onze wetgeving en inzonderheid volgens de wetsbeschikkingen die vennootschap-

pen, vereenigingen of ondernemingen betreffen, een eenvoudige schuld, en zelfs een licht verzuim, als strafmisdrijf wordt beschouwd (113.) Welnu, hier gaat het om een grove fout, die niet te verontschuldigen is, daar zij het miskennen van een uitdrukkelijk mandaat uitmaakt. Daarenboven kan deze fout hoogst schadelijke gevolgen teweegbrengen, en nochtans, tot onze verwondering, heeft de wetgever het onnoodig geacht in te grijpen! Wel is waar zal de beheerder gestraft worden, wanneer ten gevolge van zijn nalatigheid fictieve dividenden zijn uitgekeerd; doch hoe te billijken dat in alle andere gevallen, waar hij bij het opmaken van de balans aan zijn plicht te kort gekomen is, hem geen enkele straf kan opgelegd worden?

Buitendien strekt de voorgestelde hervorming hiertoe, bij de beheerders het zelfverantwoordelijkheidsgevoel — « dat door de huidige wetgeving is vernietigd » (114) — machtig aan te wakkeren en tevens hun burgerlijke verantwoordelijkheid te verzwaren. Wij hebben er hierhooger op gewezen dat ten huidigen dage de minderheid in de naamlooze vennootschap veroordeeld is slachtoffer te blijven der meerderheid (115) en dat de aandeelhouders geen werkelijke bescherming genieten, zelfs tegen grove nalatigheid en zwaar plichtverzuim vanwege de beheerders. In dergelijk geval zal het hun voortaan mogelijk worden billijke vergoeding te eischen voor de schade die zij, zelfs in hun maatschappelijke belangen, geleden hebben, vermits zij tegen de nalatige beheerders, op grond van de nieuwe bepaling, het recht zullen hebben een vordering ex delicto in te stellen (116) (117).

* * *

Ik ontveins mij niet dat de hervorming der naamlooze vennootschap, om volledig te zijn, verderstrekkende maatregelen zou moeten behelzen. Ik beoog, onder meer, het instellen van een onderzoek omtrent de waarde van allen inbreng (118), het beschermen van het recht der minderheid (119), het statuut der holdings (120), de reglementeering van de publiciteit betreffende de geldzaken (121), en de wederinvoering van het recht voor de aandeelhouders de maatschappelijke rechtsvordering in te stellen (122).

Dit laatste vraagstuk is bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers aanhangig gemaakt (123). Het bestudeeren van de andere

kwesties, die uiterst ingewikkeld en zorgwekkend zijn, vergt tijd en overleg; zij dienen vooreerst met bijzondere aandacht onderzocht en daarna met groote omzichtigheid opgelost te worden. Overhaasting zou schadelijk zijn.

Daarentegen kunnen de hooger voorgestelde hervormingen onmiddellijk en gemakkelijk verwezenlijkt worden, daar zij binnen het bestek blijven van de bestaande wetgeving en, derhalve, geen wijziging medebrengen aan de grondslagen van de traditioneele opvatting der naamlooze vennootschap.

Voorwaar zullen die maatregelen er niet toe komen al het bedrog, al de oneerlijke kuiperijen en draaierijen op financieel gebied te beletten; jammer genoeg zal dit doel nooit bereikt worden! Doch ze zullen de ergste misbruiken uitroeien en de beheerders tot meer omzichtigheid en meer eerlijkheid aansporen, dit zonder in het minst de hoogere vlucht van onzen handel en onze nijverheid te belemmeren.

De aandeelhouders en het publiek zullen op nauwkeurige wijze ingelicht worden nopens den waren toestand der vennootschap; ook de beheerders zullen beter dan heden het belang van hun opdracht en den ernst van hun plicht beseffen; en vooral zal op het beheer een degelijke en doelmatige controle uitgeoefend worden door meer bekwame en meer onafhankelijke toezichters.

Daarom koester ik de hoop dat een ingrijpen van den wetgever en van de Regeering niet lang meer zal uitblijven. Hervorming en verbetering komen inderdaad als hoogst gewenscht en zelfs als volstrekt noodzakelijk voor, zoowel tot groot heil van het publiek spaarwezen als tot bevordering van de naamlooze vennootschap zelve en beveiliging van haar toekomst. De nationale economie, de geldbeleggers en de financieele ondernemingen zullen er baat bij vinden.

* * *

Wie heeft ooit meer dan de heer Lodewijk Montens, eere-ondervoorzitter in de rechtbank van eersten aanleg te Antwerpen, de maatschappelijke noodzakelijkheid van den geest van verzoening beseft en beter dan hij de billijkheid gediend?

Diep was hij overtuigd dat het recht met hooge en menschelijke beschouwing moest bezielde worden en dit menschelijke heeft hij steeds en overal beoogd. Ook neemt hij in ons geheugen zijn plaats in naast de magistraten, die niet

alleen hun ambt hoogschatten en bijzonder liefhebben, doch zich tevens en onverpoosd toewijden aan een weldoende werkzaamheid op het gebied der hulpvaardigheid. Voor hem was zijn plicht nog niet volkomen vervuld, zoolang het hem nog mogelijk was een lijden te verzachten. Dit alles heeft hij volbracht met dien zachten glimlach, welke uit zijn wezen straalde en waarvan wij de zoete herinnering zullen bewaren.

Thans geniet onze collega de rust die hij, gedreven door zijn verlangen naar zelfopoffering, op aarde niet heeft willen kennen.

Op 2 April 1937 vernamen wij de pijnlijke tijding van het verscheiden van den heer Constant Vander Wegen. Vol ijver en bijzonder bezorgd over goede rechtsbedeeling nam deze magistraat op meesterlijke wijze het ambt waar van vrederechter in het tweede kanton Elsene. Zijn rechtskundige wetenschap, zijn schrandere en fijne geest stelden hem op den voorgrond der kantonale magistratuur. Goedheid en gulhartigheid toonde hij jegens allen, collega's, advocaten en rechtsonderhoorigen. Ook was hij door allen bemind en geëerbiedigd.

Nederig en bescheiden heeft hij geleefd en stil is hij heengegaan. Doch de moreele schoonheid huist bijzonder in nederige zielen.

De h. eere-vrederechter Leopoldus van Cutsem was op 11 Mei 1866 te Edingen geboren. Aan deze stad had hij warme liefde toegedragen. Gemeenteraadslid van 1896 tot 1904, schepen van 1896 tot 1900, was hij op 26 Maart 1919 tot vrederechter van hetzelfde kanton benoemd. Eensgezind waardeerde men ten eerste zijn rechtschapenheid en bekwaamheid. Om gezondheidsredenen werd hij in 1935 er toe verplicht uit zijn ambt ontslag te nemen en pas een jaar nadien, bezweek hij aan de ziekte die hem langzamerhand ondermijnde. Hulde dient gebracht te worden aan dien magistraat, die tot op het einde van zijn leven en zonder ooit te klagen, het lijden heeft aangenomen.

Gewetensvol heeft de heer Montens Albert het ambt van vrederechter te Eeckeren vervuld. Zijn geleerdheid en levenswaardigheid alsook zijn innemende omgang hadden hem de waardeering en tevens de innige genegenheid verworven van al zijn rechtsonderhoorigen, die zoo dikwijls en vol vertrouwen bij hem te rade gingen.

In een wereld, die soms schijnt te vergeten dat de waarheid iets kostbaars is, blijft het leven van den heer Montens als een welsprekende les van stipte gerechtigheid. Nooit heeft een hartstocht, welke ook, hem kunnen verleiden; altoos sprak hij recht met merkwaardige onpartijdigheid en bedaardheid.

Op 25 December 1936 is te Brussel overleden de heer Alfons Gauthier, die gedurende 23 jaar het ambt van plaatsvervangend vrederechter te Zinnik heeft bekleed.

Lid van den Tuchtraad der Balie te Bergen van 1916 tot 1924 en van 1930 tot 1936, werd hij in 1922 als Stafhouder gekozen. In zijn gansche, zoo rijk gevulde, levensbaan had hij enkel één zaak voor oogen: de plicht. Minzame vriend, onbaatzuchtige advocaat, gewetensvol magistraat, genoot hij de algemeene achting en zijn aandenken zal in ons geheugen blijven.

De heer Nassaux Cyprien is op 5 Januari 1937 in de kracht van zijn leven gestorven. Zijn talent had op hem de aandacht gevestigd van de Hoofden der Magistratuur en bij Koninklijk Besluit van 6 Januari 1922 werd hij tot plaatsvervangend vrederechter van het eerste kanton Charleroi benoemd.

Met ontroering stelden wij, sedert enkele maanden, de voortdurende verergering vast van de ziekte, die eindelijk over zijn bewonderenswaardigen moet moest zegevieren, ondanks de toewijding en de liefdevolle opoffering hem door de zijnen bewezen.

Twee maanden later had eens te meer de kantonale magistratuur te Charleroi een harde beproeving te doorstaan. Meester Albert Dulait, gewezen stafhouder, schepen der stad Charleroi, plaatsvervangend vrederechter, voorzitter van de vereeniging der politieke gevangenen en weggevoerden, werd uit ons midden onturkt. Zijn beschaafdheid en uiterst voor naam voorkomen, zijn rasechte hoffelijkheid gepaard gaande met de merkwaardige kloekheid die hij aan den dag legde, toen hij vóór den Krijgsraad van den bezetter verscheen en nadien naar Duitschland werd weggevoerd, dwongen bewondering en eerbied af van allen die hem kenden. Sterke persoonlijkheid, die over de geheele rechtelijke familie uitstraalde. Naar

hem keek de Balie terecht op als naar haar besten stuurman en bij ons zal de herinnering aan dien grooten landsdienaar steeds met eere herdacht worden.

Te Brussel overleed den 9n Juli 1937 de heer Semaille Raoul, plaatsvervangend vrederechter van het kanton Roeulx. Allen die aan zijn rechtspraak werden onderworpen, waren vol lof over zijn tact en zijn verlangen naar billijkheid.

Ongelukkig liet zijn gezondheidstoestand hem niet toe aan het gerecht al de diensten te bewijzen, welke hij zoo innig wenschte te verleen.

Meester Emiel Sneyers, een der meest geachte en bevoegde advocaten der Mechelsche Balie, was tevens pleitbezorger en plaatsvervangend rechter in de rechtbank van eersten aanleg.

Ervaren rechtsgeleerde stond hij steeds met raad en daad zijn collega's bij. Toen hij in April 1933 de leeftijdsgrens bereikte en ontslag moest nemen uit zijn ambt van plaatsvervangend rechter, werd hem warme hulde gebracht, daar hij op bijzonder eervolle wijze zijn plicht had betracht.

Wij zullen ook de nagedachtenis herdenken van den heer Chevalier Raoul, plaatsvervangend vrederechter te Lessen, en van den heer Verlinden Jan, plaatsvervangend vrederechter te Aarschot, die tegelijkertijd tot de magistratuur en tot het notariaat behoorden en zich met stiptheid van hun ambt hebben gekweten.

Heer Stafhouder, hoe treurig is voor U het verleden rechterlijk jaar aangevangen, dat toch met het vervullen van uw vurigsten wensch moest eindigen.... Op 20 September 1936 kwam ons de droeve mare toe van het overlijden van uw gewezen stagist, Meester Hendrik Raich. Onder uw wijze leiding had hij een schitterenden weg ingeslagen, waarop hij vastberaden zou voortgegaan zijn, ware zijn levensbaan niet plotseling gebroken. Evenals U was hij strijdlustig, maar had ook bij U geleerd hoe het redenaarstalent enkel achting verdient, wanneer het de uitstraling is van een sterk gemoed en oprecht plichtbesef.

Met vroomheid en ontroering herinnert gij u, mijne Heeren, aan de prachtige hulde die door den heer Stafhouder Thomas Braun werd gebracht aan de nagedachtenis van Meesters Paul Laloup en Pierre Brachet, die met gloed, doch tevens in allen eenvoud, den offerdood stierven voor hun ideaal.

De eerste was een apostel van liefdadigheid. Ontelbaar zijn zij die hij heeft ondersteund of aangemoedigd en hun erkentelijkheid gepaard met onze aanhankelijkheid was de vreugde zijner laatste dagen, alsmede de ware belooning van zijn verdiensten.

De tweede, toonbeeld van innig plichtsgevoel en waren moed, heeft ons het bewijs geleverd dat de Belgische jeugd — onze hoop en onze fierheid — nog tot heldendaden bekwaam was en dat zij de grootheid bleef beseffen van de zelfverloochening.

Doch onverbiddelijk maait de Dood... Enkele weken na zijn jonge confraters werd de deken der Balie van het Hof, Mr. Alberic Rolin, ten grave gedragen.

Machtige figuur, die de faam van zijn land ver buiten zijn grenzen verspreid heeft! Zijn leven kenschetste zich door aangrijpende contrasten. Om zijn voortreffelijke verdiensten werden de hoogste eerbewijzen en wetenschappelijke waardigheden hem toegekend; daarentegen werd hem geen verdriet gespaard. Hij was de man van den vrede en toch was het hem beschoren getuige te zijn van een afschuwelijken oorlog. Voorbeeldig familiehoofd, innig aanhankelijk aan de zijnen, verloor hij drie zonen, gesneuveld op het veld van eer. Diep vereerde hij het recht en rosvast was zijn overtuiging dat, dank zij het instellen van het internationaal recht, de Volken en de Staten zich met elkaar zouden verzoenen... Hoe vaak niettemin heeft hij moeten vaststellen, dat het geweld het recht als nietswaardig vertrapte!

En toch was hij vol optimisme. Noch ontgoocheling of teleurstelling, noch smart of harde beproeving heeft in het minst zijn levensblijheid en zijn hoop op een betere toekomst kunnen krenken. Hardnekkig bleef hij bij de overtuiging, dat de dag éénmaal zou aanbreken waarop zijn ideaal zou verwezenlijkt worden.

Onmogelijk is het stap voor stap zijn levensweg op te volgen. Wij wijzen er echter op, dat het streven naar edelmoedige initiatieven bij

hem aanwezig was van af zijn jongelingsjaren. Daarna, in volle rijpheid, heeft hij de Balie van het Hof en de Universiteit te Gent beroemd gemaakt. Het « Institut de France » en menigvuldige instellingen van internationaal recht, zoowel in België als in Nederland en Amerika, hebben als eer beschouwd op zijn bedreven medewerking beroep te doen.

Toen hij den ouderdom bereikte, kwam hij zich in de hoofdstad vestigen en onze Balie was dien kloeken en jeugdigen grijsaard erkentelijk om den luister dien hij haar bijbracht en zij waardeerde tegelijk in hem zijn buitengewone geleerdheid en zijn helder besef van al wat tot de moreele grootheid van een karakter en van een Natie kan bijdragen.

Voor hen die geen ander gezag erkennen dan het gezag van het recht, zullen zijn leven en werken een lichtende baken blijven.

Met eerbied buigen wij voor de smart van de diepbeproefde Barones Alberic Rolin die, zelfs in hartverscheurende oogenblikken, het zonnelicht van zijn leven was. Ook drukken wij ons innig medegevoel uit aan Mr. Henri Rolin, wiens talent en edelmoedigheid de trots waren van zijn vader en die met glans de ouderlijke traditie zal navolgen.

Op 16 Februari 1937 sloot de dood het rijk en vruchtbaar leven af van Mr. Alfons Huisman-Van den Nest. Deze telde een uitgebreide schaar van vrienden, die hem hoogschatten om zijn oprecht karakter en zijn gulle gemoedsgaven. En niet zonder wee had, enkele jaren geleden, de rechterlijke wereld hem het Paleis zien verlaten om het beste zijner krachten te schenken aan de politiek en aan het bestuur der hoofdstad. Gemeenteraadslid, schepen van het Openbaar Onderwijs, senator, heeft hij zich in het vervullen van zijn plichten gewetensvol en bijzonder ijverig getoond.

Van hooge gestalte, sterk gestel en blakende gezondheid, scheen Mr. Joris de Craen den dood te mogen tarten. Hij ook, helaas, is heengegaan! Lang heeft hij tegen de ziekte geworsteld, doch op 26 Mei 1937 begaven hem zijn krachten.

Zijn opgeruimdheid, zijn snedige gevatheid en alzijdige kennissen maakten van hem een rechtsgeleerde wiens omgang bijzonder op prijs gesteld werd. Uit zijn gesprek was steeds voor-

deel te trekken en die doctor in de thomistische wijsbegeerte muntte uit in het grappig vertellen van anekdoten. Dikwijls heeft hij mij, en steeds tot mijn groot genoegen, herinneringen van zijn belangrijke levensloop verhaald.

U weet hoe nauw de rechten van de Nederlandsche taal hem ter harte lagen. Ook heeft hij ze met klem verdedigd.

Hoe hadde het trouwens anders kunnen uitvallen? Te Kortrijk, zijn geboortestad, waren hem de gelegenheid en het geluk aangeboden Conscience en Gzelle te leeren kennen. Zij waren vrienden van zijn vader en zij zetten hem den toestand uiteen, waarin het Vlaamsche volk verkeerde, zijn aandacht bijzonder vestigend op de diepe kloof in Vlaanderen ontstaan tusschen het volk en den hooger stand.

Op zijn wilskracht en zijn stalen gemoed hadden zij beroep gedaan, opdat hij het zijne zou bijdragen tot het behoud van ons Vlaamsch ras. Zij verklaarden hem dat zonder eigen taal een volk geen eigenaardig bestaan kan genieten. En zulke woorden moesten in het hart van den jongen De Craen grooten weerklink vinden. Op den eindavond heeft hij zich wellicht met ontroering en troost herinnerd aan deze verzen, welke hij in het ouderlijk huis had hooren zingen

« De navond komt zoo stil, zoo stil,
zoo traagzaam aangetreden
dat geen en weet, wanneer de dag
of waar hij is geleden » (124)

Aan Mrs Jan De Craen en Jan Neybergh betuig ik mijn diep medelijden.

Vanaf zijn studententijd gaf Mr. Armand Anspach-Puissant merkwaardige blijken van schranderheid en bijzonderen aanleg voor rechtswetenschap. Doch met ééne werkzaamheid kon die taaie werker zich niet tevreden stellen.

Op aanvraag van Mr De Mot, bij wien hij zijn stage deed, hield hij zich ijverig en nauwgezet bezig met het behartigen van de belangen der stad Brussel. Weldra nam hij, in het leven der hoofdstad, een vooraanstaande plaats in, en onafgebroken werkte hij met alle krachten om het gemeentelijk beheer te verbeteren en kunsten en wetenschappen te bevorderen.

De rijpere leeftijd vermocht niets weg te nemen van zijn steeds vooruitstrevenden geest

en tot op zijn laatste levensdagen behoeft hem zijn aangeboren optimisme voor verbittering en moedeloosheid. Zijn horizon was altijd blauw, omgloord met zonnestrallen.

Hij heeft ook het genoegen beleefd zijn zoon en schoonzoon hoogstaande ambten te zien bekleeden, die zij met glans vervullen. Aan de heeren Paul Anspach, substituut-auditeur-generaal, en Léon Cornil, advocaat-generaal bij het Hof van Verbreking, bied ik mijn oprechte en diepgevoelde deelneming aan.

De naam van Mr Anspach-Puissant zal verbonden blijven aan de geschiedenis van de hoofdstad en tevens aan die van ons Paleis, waar hij, zoo dikwijls, met helderheid en kracht zijn stem heeft verheven en zijn edel hart getoond om ellende en smart te troosten.

Onze vrome gedachte gaat ook tot de andere leden der Balie die, gedurende het afgelopen jaar, uit het leven zijn gescheiden :

Mr. Jean Delvaux, schrijver van twee werken van waarde (125), die ons gelukkig een zoon nalaat, Mr. André Delvaux, wien wij een innige sympathie toedragen;

Mr. Louis Snoeck, die de stagist was geweest van Mr. De Cossaux, te Gent, en zich steeds ijverig en werkzaam heeft getoond;

Mrs. Georges Charlier en Pierre Leriche, die bijzonder waren gewaardeerd om hun eenvoud en hun voortdurende dienstvaardigheid;

Mr. Georges Laterre, die op tragische wijze en in aangrijpende omstandigheden uit ons midden werd weggerukt en wiens pleidooien ten voorbeeld kunnen strekken, daar zij steeds kort en toch in bewijsvoering volledig waren;

Mr. René Leroy, wiens doordringende en heldere blik somtijds zoo somber was, alsof deze jonge en veelbelovende advocaat het voorgevoel had van het verschrikkelijk ongeval, waarbij hij om het leven moest komen;

Mr. Emiel Cornette, die een toonbeeld was van volmaakte oprechtheid en oordeelkundige wijsheid.

Wij mogen, Mijne Heeren, ons fier en trotsch toonen op onze Dooden, daar zij op heerlijke wijze het hunne hebben bijgedragen tot de verdediging van het Recht en tot de faam der rechterlijke familie. Op ons nu berust de edele taak, de toekomst het verleden waardig te maken.

Ik vorder dat het aan het Hof moge behagen te beslissen zijn werkzaamheden te hervatten.

BIJLAGE

WETSVOORSTEL

ARTIKEL I. — In de samengeschatte wetten op de handelsvennootschappen worden de volgende bepalingen na artikel 64 ingevoerd :

Art. 64bis. — De commissaris of, zoo er verscheidene commissarissen zijn, de meerderheid onder hen, moet gekozen worden onder personen, die door een bijzondere commissie worden erkend.

Een Koninklijk Besluit bepaalt de samenstelling van de Commissie, haar werkingswijze alsmede de voorwaarden van de erkenning en de gevallen waarin deze kan ingetrokken worden.

Art. 64ter. — Het loon van al de commissarissen moet vast zijn. Buiten dit loon mogen zij geen voordeel, onder welken vorm ook, van de vennootschap ontvangen. De vennootschap mag hun geen leeningen of voorschotten toestaan, noch te hunnen voordeele waarborgen verleenen of vestigen.

Art. 64quater. — De commissarissen mogen in de aan hun toezicht onderworpen vennootschap geen ander ambt waarnemen, onverminderd echter de toepassing van artikel 68.

Het is hun eveneens verboden een ander ambt dan dit van commissaris uit te oefenen in de ondernemingen aan wie minstens het tiende van het kapitaal der aan hun toezicht onderworpen vennootschap toebehoort of waarvan ten minste het tiende van het kapitaal in bezit dezer vennootschap is.

Mogen niet het ambt van commissaris uitoefenen noch de uitoefening van dit ambt voortzetten :

a) hij die met een der beheerders of bestuurders der vennootschap of van een onderneming bepaald in vorige alinea, bloed- of aanverwant is, hetzij in de rechte lijn, hetzij in de zijlinie tot en met den derden graad;

b) de echtgenoot, de vennoot of de bediende van hoogerbedoelde beheerders of bestuurders.

ARTIKEL II. — Het laatste lid van artikel 64 derzelfde wetten wordt door de volgende bepaling vervangen :

« Indien door overlijden of anderszins het getal der commissarissen met meer dan de helft verminderd is, of er geen enkel commissaris meer is, of de meerderheid der commissarissen niet meer uit erkende commissarissen bestaat, moet de beheerraad dadelijk de algemeene vergadering samenroepen, om in de vervanging van de ontbrekende commissarissen te voorzien. »

ARTIKEL III. — In het tweede lid van art. 65 derzelfde wetten worden de woorden « Ieder halfjaar » door « Ieder kwartaal » vervangen.

ARTIKEL IV. — Na artikel 69 derzelfde wetten wordt de volgende bepaling ingevoerd :

Art. 69bis. — Hij die het ambt van commissaris heeft uitgeoefend, mag, gedurende drie jaren na het verstrijken van zijn mandaat of het ontslag nemen uit zijn ambt, niet tot beheerder of bestuurder benoemd worden in dezelfde vennootschap of in een der ondernemingen bepaald bij de tweede alinea van artikel 64quater.

ARTIKEL V. — Artikel 77 derzelfde wetten wordt door de volgende bepalingen vervangen :

« Elk jaar moeten de beheerders een inventaris opmaken, inhoudende de aanwijzing van de roerende en onroerende waarden en van al de in- en uitschulden der vennootschap, met een bijlage, in 't kort vermeldende al hare verbintenissen, alsmede de leeningen, voorschotten en credieten door de vennootschap toegestaan aan haar bestuurders en beheerders, en de waarborgen, onverschillig hun aard, te hunnen voordeele verleend of gevestigd.

De beheerders maken de balans en de winst- en verliesrekening op, waarin de noodige amortisatiën moeten aangebracht worden.

De balans vermeldt afzonderlijk het aan den omloop onttrokken actief, het te gelde te maken actief en, voor het passief, de schulden der vennootschap jegens

haar zelve, de obligatiën, de schulden met hypotheek of pand en de schulden zonder zakelijken waarborg.

In de winst- en verliesrekening worden de amortisatiën van het aan den omloop onttrokken actief en die van het te gelde te maken actief onder afzonderlijke rubrieken vermeld.

Jaarlijks wordt, op de zuivere winsten, een bedrag van ten minste een twintigste voorafgenomen tot het oprichten van een reservefonds; deze voorafneming houdt op verplicht te zijn wanneer het reservefonds een tiende van het maatschappelijk kapitaal bereikt heeft.

Ten minste een maand vóór de gewone algemeene vergadering overhandigen de beheerders de stukken, met een verslag over de handelingen der vennootschap, aan de commissarissen, die een verslag moeten opmaken met hunne voorstellen.

In het verslag der beheerders wordt de wijze aangeduid, waarop de verschillende posten van het actief werden geschat. Zulke aanduiding zal ook in het verslag der commissarissen opgenomen worden. »

ARTIKEL VI. — Het 4° van art. 78 derzelfde wetten wordt door de volgende bepalingen vervangen :

« 4° van de lijst der leeningen, voorschotten, credieten en waarborgen, onverschillig hun aard, door de vennootschap aan de bestuurders en beheerders toegestaan of te hunnen voordeele verleend of gevestigd :

a) gedurende het verstrekken boekjaar;

b) gedurende de vorige boekjaren, uitgenomen echter de leeningen, voorschotten en credieten, die terugbetaald zijn en de waarborgen die gelicht zijn;

5° van het verslag der commissarissen. »

ARTIKEL VII. — Artikel 201 derzelfde wetten wordt door de volgende bepalingen aangevuld :

« 6° de beheerders of zaakvoerders, die nalaten de algemeene vergadering samen te roepen overeenkomstig het laatste lid van artikel 64 ;

« 7° de beheerders of zaakvoerders, die de voorschriften van de vijf eerste alinea's van artikel 77 niet naleven ;

« 8° de beheerders, zaakvoerders of commissarissen die het laatste lid van artikel 77 of het artikel 78, 4° niet naleven of onjuiste inlichtingen verstrekken in de mededelingen of lijsten bij die bepalingen voorgeschreven ;

« 9° de beheerders, zaakvoerders of commissarissen van een naamlooze vennootschap, van een vennootschap bij wijze van geldschieting op aandelen, van een personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid of van een samenwerkende vennootschap, die weigeren aan den Procureur des Konings de akten of andere bescheiden voor te leggen, waarvan hij inzage vraagt met het oogmerk om de bestanddeelen na te gaan van een inbreuk op deze wet of op de wetsbepalingen waarbij de valscheden begaan in de akten van de vennootschap gestraft worden. »

ARTIKEL VIII. — Artikel 204 derzelfde wetten wordt door de volgende bepalingen aangevuld :

« 5° de beheerders, zaakvoerders, bestuurders of commissarissen, die op artikel 64ter inbreuk maken;

« 6° hij die het ambt van commissaris aanneemt of blijft uitoefenen in strijd met artikel 64quater;

« 7° hij die een ambt of een betrekking aanneemt in strijd met artikel 69bis ;

« 8° de beheerders of zaakvoerders die, met bedrieglijk oogmerk, de balans alsook de winst- en verliesrekening voorzien bij artikel 77, alinea 2, niet opmaken of de voorschriften van de derde of vierde alinea van hetzelfde artikel niet naleven;

« 9° de beheerders, zaakvoerders of commissarissen die, met bedrieglijk oogmerk, het laatste lid van artikel 77 of het artikel 78, 4° niet naleven of onjuiste inlichtingen verstrekken in de mededelingen of lijsten bij die bepalingen voorgeschreven. »

ARTIKEL IX. — In dezelfde wetten wordt de volgende bepaling na artikel 209 ingevoerd :

« Art. 209bis. — Worden met de bij artikel 204 voor-

ziene straffen gestraft de beheerder en de zaakvoerder, die een balans ter inzage aan de aandeelhouders of aan de leden der vennootschap voorleggen zonder dat zij persoonlijk hetzij den inventaris alsook de balans en de winst- en verliesrekening hebben opgemaakt, hetzij elke dier akten hebben nagezien, of zonder dat zij zich omstandige toelichtingen hebben doen verstrekken nopens de wijze, waarop iedere post der balans werd geschat en de verschillende afschrijvingen werden gedaan ».

ARTIKEL X. — De datums van het van kracht worden der beschikkingen van onderhavige wet zullen bij Koninklijk Besluit vastgesteld worden.

De Koning is er eveneens toe gemachtigd de overgangsmaatregelen te treffen, welke noodzakelijk zijn om de beschikkingen van onderhavige wet op de bestaande vennootschappen toepasselijk te maken (126).

NOTA'S

(1) Over het toenemend aantal der naamlooze vennootschappen, zie Lemoine : *Les entreprises par actions dans le cadre de l'évolution industrielle*. Brussel 1931.

(2) Zie ook het Koninklijk Besluit n° 84 van 30 Januari 1935, waarbij een artikel 111 wordt ingevoegd in « Als schuldig aan oplichting wordt beschouwd en gestraft met de bij artikel 496 van het Wetboek van strafrecht voorziene straffen hij die misbruik makend van een anders zwakheid of onwetendheid, openbare fondsen, aandeelen, maatschappelijke aandelen, obligaties of andere titels, hetzij uitgeeft, verkoopt, inkoopt of uitwisselt, hetzij deviezen aankoopt of verkoopt tegen een prijs of in voorwaarden die duidelijk buiten verhouding zijn tot de werkelijke waarde van deze titels of van deze deviezen ».

(3) Gewijzigd door de Koninklijke Besluiten n° 157 van 10 April 1935 en n° 270 van 30 Maart 1936.

(4) Zie ook het Algemeen Reglement van 24 Juni 1935.

(5) Of onder een ander benaming in verband met het woord « sparen ». Worden ook als spaarkassen beschouwd de instellingen die zich van boekjes bedienen, welke door hun vorm of hun vermeldingen kunnen verward worden met de spaarboekjes gebruikt door de « Algemeene Spaar- en Lijfrentekas ».

(6) Het Centraal Bureau werd door de wet van 7 December 1934 ingesteld.

(7) Op één uitzondering na, namelijk de financieele ondernemingen die er zich toe beperken de liquide middelen van haar filialen te ontvangen (Koninklijk Besluit n° 185 art. 62).

(8) Zie ook art. 62 van het Koninklijk Besluit n° 185 van 9 Juli 1935.

(9) Gewijzigd door het Koninklijk Besluit n° 307 van 30 Maart 1936. De reglementeering slaat echter enkel op de ondernemingen, die ten minste drie honderd aangesloten groepeeren, of wier verbintenissen over meer dan twee jaar loopen.

(10) Titel II. Dit Koninklijk Besluit wordt door het besluit n° 307 van 30 Maart 1936 gewijzigd.

(11) De bevoegdheid van de Commissie der private verzekeringen wordt uitgebreid tot de kapitalisatie-ondernemingen (art. 14 Koninklijk Besluit n° 43) en tot de ondernemingen van hypotheaire leeningen (art. 62 Koninklijk Besluit n° 225).

(12) der samengeschatelde wetten op de handelsvennootschappen.

(13) Art. 23 van het Koninklijk Besluit n° 185.

(14) In dit geval stellen zij hun veto tegen de uitvoering van de beslissing. Het veto heeft een opschorsende kracht van acht dagen.

(15) Artikel 38.

(16) Zie de verklaring afgelegd door Graaf Carton de Wiart. (*Parl. Hand. Kamerzitting van 5 Maart 1925.*)

(17) Koninklijk Besluit n° 185 van 9 Juli 1935. Titel II.

(18) Dit stelsel wordt thans aangenomen in Oosten-

rijk, in Finland, in Griekenland, in Roemenië, in Tsjecho-Slowakije en in Polen wat betreft de vennootschappen van algemeen nut. Naar de wetgeving der Sovjetrepubliek is de oprichting van vennootschappen titel V van boek I van het Wetboek van Koophandel: onderworpen aan de goedkeuring van een politiek lichaam. (art. 321 B. W.)

(19) In 1935 hebben 7.183 naamlooze vennootschappen een balans bekend gemaakt. Het getal der vennootschappen, die geen balans hebben bekend gemaakt, kan niet bepaald worden.

(20) Stippen wij trouwens aan dat 70 t. h. onzer nijverheidsondernemingen den naamlozen vorm hebben aangenomen. (Zie Mallien. *Bijdrage tot de hervorming van het statuut der naamlooze vennootschap*. 1936 blz. 9).

(21) De grondgedachte van een toezichtsraad is van Nederlandschen oorsprong.

(22) Artikelen 131 en 135 der wet van 18 Mei 1873. Deze bepalingen werden verder aangevuld door de wetten van 26 December 1881, 22 Mei 1886 (art. 134), 25 Mei 1913 (art. 131bis, 132bis en 132ter).

(23) Er zal hier uitsluitend sprake zijn van de commissarissen die door de algemeene vergadering worden benoemd en geenszins van de bijzondere commissarissen door de rechtbank van Koophandel aangesteld op aanvraag der aandeelhouders, die «het vijfde van de maatschappelijke intresten» bezitten. (art. 191).

Aan deze commissarissen wordt een zending van tijdelijken en beperkten aard toevertrouwd. Echter is die bepaling van geen nut meer, daar zij tot doel had de aandeelhouders, die en «persoonlijke rechtsvordering» wenschten in te leiden, in staat te stellen de daartoe nuttige inlichtingen in te winnen. (Resteau, *Les sociétés anonymes*, boek III, blz. 86). Welnu, de wet van 25 Mei 1913 heeft het recht tot dergelijke rechtsvordering afgeschaft.

(24) Dembon, *Les sociétés anonymes*, n° 88.

(25) Guillery, boek II, n° 711.

(26) Tenzij zij ook leden zijn van den algemeenen Raad (art. 68; Koophandel Gent, 3 April 1909 Jur. Com. Fl. bl. 243; Guillery, III bl. 457; Wauwermans, n° 428).

(27) Il est ridicule d'admettre, aldus Percerou, (*Les actuelles et projets récents en matière de sociétés par actions*, bl. 282) que le commissaire a rempli toute sa mission en certifiant seulement la conformité du bilan aux comptes.

(28) Zie het Fransch Besluit van 8 Augustus 1935: «Vérifier les livres, la caisse, le portefeuille et les valeurs de la société, contrôler la régularité et la sincérité des inventaires et des bilans». Bij dit besluit wordt de stelling van de rechtspraak in een duidelijken tekst omgezet (Nancy, 3 Augustus 1907. *Journ. Soc.* 1908, bl. 396).

(29) Lemaigre. *La publicité et le contrôle des comptes dans la loi anglaise et les décrets-lois français sur les sociétés*, 1935, blz. 133.

(30) Zie onder meer de Raedemaeker, *La Réforme de la loi sur les Sociétés anonymes*, bl. 82 tot 84.

(31) De hervorming der naamlooze vennootschap, *Annalen voor Rechtsgeleerdheid en Staatswetenschap*, jaar 1937 bl. 525. Zie ook Mallien bl. 16 en 69.

(32) Memorie van toelichting van een wetsvoorstel. *Parl. Besch. Fransche Kamer* bijlage 15, zittingsjaar 1928.

(33) «La société anonyme qui a eu son âge de grandeur penche vers la décadence, aldus Vasseur in 1894, elle s'est employée à tant de besognes souvent fort vilaines qu'elle est tombée dans le discrédit. Son défaut capital c'est qu'il n'y a point de contrôle ni intérieur ni extérieur. Les commissaires de surveillance ne sont souvent que des amis ou des compères et le public n'a sous les yeux que des bilans incomplets et obscurs où il est facile de dissimuler les crapauds et les rossignols, c'est-à-dire des valeurs qui n'en sont pas ou n'en sont plus» (*Revue française des sociétés*, 1894, bl. 17).

(34) Zie Lemaigre, bl. 127.

(35) Percerou (bl. 519 en nota 1) is echter van oordeel dat de commissarissen uitsluitend onder boekhoudkundigen dienen gekozen.

Ook in Engeland worden in feite al de auditors onder Chartered accountants gekozen.

In Duitschland moeten de Bilanzprüfer of Wirtschaftsprüfer een examen afleggen vóór een commissie bestaande uit vertegenwoordigers van de Kamers van Koophandel en Nijverheid en van de Vereeniging van boekhoudkundigen (§ 262 van het Besluit van 19 September 1931). Zij worden door de Kamers van Koophandel en Nijverheid aangesteld en ontslagen. Zie ook het Besluit van den Reichskanselier van 30 Januari 1937 § 119.

In Frankrijk, integendeel, is de keus der Algemeene Vergadering enkel beperkt, wanneer het vennootschappen geldt die tot het publiek spaarwezen oproep doen (Besluit van 8 October 1935). In dit geval moet één der commissarissen gekozen worden onder personen door een bijzondere commissie erkend. Opvallend is dat het Besluit geen nadere omschrijving behelst van de vennootschappen waarop het slaat.

Naar de Poolsche wet (art. 376) worden de deskundigen-toezichters door de rechtbank benoemd.

(36) De thans bestaande Bankcommissie schijnt geschikt te zijn om dit ambt te vervullen.

In Frankrijk worden de commissarissen, waarvan sprake in de hoogerstaande nota, gekozen onder de personen, die ingeschreven zijn op een lijst door een commissie van vier leden opgemaakt. Die leden zijn: een lid van het Hof van Beroep, een lid van een rechtbank van eersten aanleg, de voorzitter in een rechtbank van Koophandel en de bestuurder van het Registratiebeheer (Besluit van 8 October 1935). In elk rechtsgebied van een Hof van Beroep wordt een commissie ingesteld. De door haar opgemaakte lijst is verplichtend voor al de vennootschappen, die in dit rechtsgebied hun maatschappelijken zetel gevestigd hebben.

Over de bevoegdheid van de commissiën wordt fel en hevig gestreden (zie onder meer Lemaigre bl. 240).

De bepalingen van de Fransche wetgeving werden door de hh. Janssens en anderen overgenomen in het wetsvoorstel, dat zij in de Belgische Kamer der Volksvertegenwoordigers hebben ingediend (Zie *Parl. Besch.* 2de buitengewone zitting 1936, n° 114).

(37) Ten einde deze hervorming tot stand te brengen, dient in de samengeschatelde wetten een artikel 64bis ingevoerd;

«64bis. De commissarissen of, zoo er verscheidene commissarissen zijn, de meerderheid onder hen moet gekozen worden onder personen, die door een bijzondere Commissie worden erkend.

Een Koninklijk Besluit bepaalt de samenstelling van de Commissie, haar werkingswijze alsmede de voorwaarden van de erkenning en de gevallen waarin deze kan ingetrokken worden».

Bovendien zal het laatste lid van artikel 64 door de volgende bepaling vervangen worden:

«Indien door overlijden of anderszins het getal der commissarissen met meer dan de helft verminderd is, of er geen erkende commissaris meer is, of de meerderheid der commissarissen niet meer uit erkende commissarissen bestaat, moet de beheerraad dadelijk de algemeene vergadering samenroepen, om in de vervanging van de ontbrekende commissarissen te voorzien.»

(38) Zoowel de erkende commissarissen als de andere.

Zie in denzelfden zin De Weerdt, bl. 528; Jacobs Havenith: *Faut-il bouleverser la législation belge sur les Sociétés anonymes?* 1937 bl. 28; het Koninklijk Besluit n° 185, artikelen 19, 20 en 42.

Te vergelijken met artikel 6 van het wetsvoorstel door de HH. Janssens en anderen ingediend (Kamer der Volksvertegenwoordigers, *Parl. Besch.*, 2de buitengewone zitting 1936, n° 114).

(39) Te dien einde betaamt het een artikel 64ter in de wet in te lusschen.

Art. 64ter. — Het loon van al de commissarissen moet vast zijn. Buiten dit loon mogen zij geen voordeel, onder welken vorm ook, van de vennootschap ontvangen. De vennootschap mag hun geen leeningen of voorschotten toestaan, noch te hunnen voordeele waarborgen verleen of vestigen.

(40) Zie echter artikel 1 der wet van 29 Februari 1920 op de rechterlijke inrichting, artikel 6, 8° der wet van 25 ventôse jaar XI tot regeling van het notarisambt (Kon. Besl. n° 213 van 13 December 1935) en artikel 4 der wet van 6 Augustus 1931.

(41) Aangevuld door artikel 7 van het Koninklijk Besluit, n° 185, wat de banken betreft.

Nopens de wijzigingen die aan dit besluit schijnen te moeten aangebracht worden, zie Piret R. *La réforme des statuts des sociétés anonymes. Annales de Droit et de sciences politiques*, jaar 1936, bl. 359.

(42) Zie Mallien, bl. 69 en 70.

(43) Art. 13 van het Koninklijk Besluit van 15 October 1934.

(44) Zie het Fransch Besluit van 8 Augustus 1935 (Lemaigre, bl. 238); het Besluit van den Rijksvoorzitter § 262 c.

Te vergelijken met artikel 7 van het wetsvoorstel ingediend door de HH. Janssens en anderen (*Parl. Besch.*, Kamer 2de buitengewone zitting 1936, n° 114).

(45) Zie *Parl. Besch. Senaat* zittingsjaar 1904-1905 bl. 19 en 20. Naar aanleiding van het verzet door de meerderheid hunner collega's aangeteekend tegen dit amendement, hebben de HH. Leger en Hanrez voorgesteld de nieuwe beschikking niet toepasselijk te maken op de vennootschappen waarvan al de aandelen op naam zijn of die, volgens haar statuten, als familievennootschappen kunnen beschouwd worden. Desondanks werd het amendement afgewezen (zie onder meer *Parl. Besch. Kamer*, zittingsjaar 1910-1911, bl. 201).

(46) 52 senatoren stemden neen, 25 stemden ja, één onthield zich. (*Parl. Hand. Senaat*, zittingsjaar 1904-1905, bl. 393, 395 en vlg. en 402.)

(47) Ik stel de volgende teksten voor :

§ 1. — In de samengeschiedelde wetten van de handelsvennootschappen worden de volgende artikelen ingelascht :

Artikel 64^{quater} :

« De commissarissen mogen in de aan hun toezicht onderworpen vennootschap geen ander ambt waarnemen, onverminderd echter de toepassing van art. 68.

Het is hun eveneens verboden een ander ambt dan dat van commissaris uit te oefenen in de ondernemingen aan wie minstens het tiende van het kapitaal der aan hun toezicht onderworpen vennootschap toebehoort of waarvan ten minste het tiende van het kapitaal in het bezit dezer vennootschap is.

Mogen niet het ambt van commissaris uitoefenen noch de uitoefening van dit ambt voortzetten :

a) hij die met een der beheerders of bestuurders der vennootschap of van een onderneming bepaald in vorige alinea, bloed- of aanverwant is, hetzij in de rechte linie, hetzij in de zijlinie tot en met den derden graad.

b) de echtgenoot, de vennoot of de bediende van hoogerbedoelde beheerders of bestuurders.

Artikel 69bis :

« Hij die het ambt van commissaris heeft uitoefend, mag, gedurende drie jaar na het verstrijken van zijn mandaat of het ontslagnemen uit zijn ambt, niet tot beheerder of bestuurder benoemd worden in dezelfde vennootschap of in een der ondernemingen bepaald bij de tweede alinea van artikel 64^{quater}.

§ 2 Artikel 204 derzelfde wetten wordt door de volgende bepalingen aangevuld :

5°) de beheerders, zaakvoerders, bestuurders of commissarissen die op artikel 64ter inbreuk maken;

6°) hij die het ambt van commissaris aanneemt of blijft uitoefenen in strijd met artikel 64^{quater};

7°) hij die een ambt of een betrekking aanneemt in strijd met artikel 69bis.

(48) Zie De Weerd, bl. 528.

(49) Zie de wet van 23 Juni 1894 art. 22, 24 en 25; de wet van 31 Maart 1898 art. 14 en 15; de wet van 27 Juni 1921 art. 18, 22, 40 en 41.

(50) Zie Kon. Besl. n° 41 van 15 December 1934, art. 5.

(51) Zie « *Propos sur le Ministère public* » : Redevoering gehouden op 15 September 1936, bij de plechtige openingszitting van het Hof, bl. 47, 48 en 49.

(52) Zie ook artikel 72 van het wetsontwerp betreffende de verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom en vroegtijdigen dood (*Parl. Besch.*, Senaat zittingsjaar 1936-1937, bijlage van n° 289).

(53) Zie hierboven nota 49.

(54) Zie onder meer de *Companies Act* 1929, sect. 44, 271, 272, 273, 274 en 362; de Fransche Besluiten van 8 Augustus en 30 October 1935; het Besluit van van den Reichsvoorzitter van 19 Sept. 1931 § 312, 314 en 318.

Zie ook Lemaigre, bl. 235 en 236; Percerou, bl. 337, 494 en 495.

(55) Zie het Besluit van 8 Augustus 1935, art. 4. Leeft een commissaris dit wettelijk voorschrift niet na, dan wordt hij gestraft met een gevangenzetting van één tot vijf jaar en een boete van 1.000 tot 20.000 frank of met één dezer straffen alleen.

(56) Zie de *Companies Act* 1929, sectie 277 en Percerou, bl. 336. Zie ook du Roy de Blicquy. *Réforme des sociétés anonymes*, bl. 16 en 17.

(57) Het Nederlandsche wetboek van Koophandel (wet van 2 Juli 1928) art. 37b.

Zie ook artikelen 77 en 98 van het Duitsch Besluit van 30 Januari 1937.

(58) We wijzen er trouwens op, dat een tekst van denzelfden aard door de Regeering is voorgesteld, ten einde het opsporen toe te laten van de inbreuken op de wettelijke voorschriften omtrent de door de handels- en financieele ondernemingen gevoerde reclame (Zie art. 4 van het wetsontwerp n° 10 *Parl. Besch. Kamer*, zittingsjaar 1936-1937.)

(59) Zie onder meer Resteau, *Les sociétés anonymes*, boek III bl. 186-191; Wauwermans uitg. 1933 bl. 431; Guillery *Com. Lég.* II n° 64.

(60) Guillery, *Commentaire législatif*, II n° 9.

(61) *Pasin.* 1881, bl. 492 en 493.

(62) Zie onder meer de Fransche wetgeving (Besluit van 30 October 1935, art. 1). Echter laat dit besluit toe dat er van dezen regel worde afgeweken, mits uitdrukkelijke goedkeuring der algemeene vergadering.

Zie ook De Weerd, bl. 530; De Raedemaeker, *La réforme de la loi sur les Sociétés anonymes*, bl. 58.

(63) Zie onder meer het besluit van den Reichsvoorzitter van 19 September 1931, dat fel werd geheld (Baudouin Bugnet, *Le contrôle des sociétés et la protection de l'Épargne en Allemagne*). Zie ook artikelen 128 tot 132 van het Besluit van 30 Januari 1937.

Bij het Parlement in Frankrijk en in Engeland werden voorstellen van denzelfden aard ingediend. Men heeft er van moeten afzien, daar het onmogelijk was, op dat ruim en bewegend gebied, vaste regelen te bepalen (Lemaigre, bl. 9 en Percerou, bl. 292). Echter worden in Engeland modellen van balansen voorgeschreven, wat betreft de maandelijksche staten van den actieven en den passieven stand der banken (*Companies Act*, 1929 sect. 131c).

In 1904-1905 had senator Braun den volgenden tekst voorgesteld :

« Koninklijke Besluiten kunnen formuleren vaststellen, de balansen en winst- en verliesrekening moeten dezen nabijkomen, zooveel als de bijzondere aard van elke zaak het toelaat » (*Parl. Besch. Senaat*, 1904-1905

bl. 18 en 54). Dit amendement, door den heer Picard gesteund, werd verworpen naar aanleiding van de bezwaren, die er tegen werden geopperd, namelijk door den Minister Van den Heuvel (*Parl. Hand. Senaat*, 1904-1905 bl. 425 en volgende, 419 en volgende, 438 en volgende en 577).

(64) Zie art. 42 van het Nederlandsche wetboek van Koophandel; Besluit van den Reichsvoorzitter van 19 September 1931 § 261 a en 261 d. Te vergelijken met art. 131, 132 en 134 van het Besluit van den Reichskanselier (30 Januari 1937).

(65) Besluit van 30 October 1935, art. 1.

(66) *Staatsblad* van 30 Januari 1937 bl. 529.

(67) Zie de verklaringen afgelegd door de HH. Wiener en Van den Heuvel (Senaat, zitting van 19 Mei 1905) en door Graaf Carton de Wiart (*Parl. Hand. Kamer* 1912-1913 bl. 107). Zie ook Percerou (bl. 293 en 373) Lemaigre (bl. 506); De Raedemaeker (bl. 64).

Contra: de Poolsche wet, art. 423 tot 425; de Duitse Besluiten van 19 September 1931 § 261 en van 30 Januari 1937, art. 128 en volgende.

(68) Zie de *Companies Act* 1929 (Percerou, bl. 293); de Nederlandsche wet art. 42; Mallien, bl. 58; De Weerd, bl. 530; De Raedemaeker, bl. 65; Lemaigre, bl. 506; du Roy de Blicquy, bl. 37.

(69) *Companies Act* 1929, sectie 124.

(70) Zie ook art. 42 van het Nederlandsche wetboek van Koophandel: «... Balans en winst- en verliesrekening gaan vergezeld van een toelichting, welke vermeldt naar welken maatstaf de onroerende en roerende zaken der vennootschap zijn gewaardeerd».

(71) Ten gevolge van deze bepaling dienen art. 201 en art. 204 insgelijks aangevuld:

Art. 201. — 8°) de beheerders, zaakvoerders of commissarissen, die het laatste lid van artikel 77 niet naleven of onjuiste inlichtingen verstrekken in de bij dit lid voorgeschreven mededeelingen.

Art. 204. — 9°) de beheerders, zaakvoerders of commissarissen die, met bedrieglijk oogmerk, het laatste lid van art. 77 niet naleven of onjuiste inlichtingen verstrekken in de bij dit lid voorgeschreven mededeelingen.

(72) Zie *Parl. Hand. Senaat*, zitting 19 Mei 1905. Verklaringen afgelegd door de HH. Winer en Van den Heuvel.

(73) Een afschrijving doen is een waardevermindering doen opwegen tegen een korting op de winsten, of, zoo er geen winst is, tegen een heffing op het kapitaal. Het is, derhalve, het vaststellen van een voldongen waardevermindering, terwijl de *reserve* een spaargeld uitmaakt. (Zie Hof van Verbreking, 13 Juli 1937, Pas. I. 224).

Ook dient onderscheid gemaakt tusschen *reserve* en *voorzieningsfonds*; de eerste wordt samengesteld ten einde de vennootschap te beveiligen tegen een toekomstig en nog louter gebeurlijk verlies, terwijl het voorzieningsfonds tot doel heeft de vennootschap in staat te stellen een verlies te dekken dat, al is het nog niet geleden, toch als zeker en als ophanden voorkomt.

(74) o. m. de algemeene kosten.

(75) Paridant, *Revue pratique des sociétés*, 1930, bl. 310; de Laveleye, *Revue pratique des sociétés*, 1889, bl. 391.

(76) Zie Resteau, boek III n° 1469; Holbach, *Le bilan* bl. 79; Wauwermans, n° 668; Bagnier, *Revue pratique Notariat*, 20 April 1930; Fredericq, boek II, n° 1007.

(77) Zie de verklaringen in de Kamer der Volksvertegenwoordigers afgelegd door de HH. Pirmez en Saintelette (Guillery, II, n° 64 en III n° 522).

(78) Zie *Parl. Hand. Senaat*, zitting van 16 Juni 1905 bl. 578.

(79) *id.* bl. 572.

(80) Zie *Parl. Hand. Senaat*, zitting van 16 Juni 1905. bl. 578.

(81) «La loi leur laisse (aux statuts et à l'assemblée générale) toute liberté: liberté dans le choix de la formule à adopter et pour le bilan et pour le compte

de profits et pertes; liberté aussi dans le choix du mode d'évaluation des objets. Un seul devoir est spécialement prescrit, c'est que les amortissements nécessaires doivent être faits. Mais on ne dit pas comment ils doivent être portés dans le compte; on ne dit pas qu'ils doivent être portés de telle manière plutôt que de telle autre. On se borne à dire qu'ils doivent être faits». (*Parl. Hand. Senaat*, 1904-1905 bl. 418).

(82) Zie onder meer Frédéricq boek II n° 1007; Wauwermans n° 668.

(83) Boetstraffelijke rechtbank Brussel, 31 Januari 1934. *Rev. prat. des sociétés*, 1934 bl. 104.

(84) *Parl. Besch. Senaat*, 1904-1905, bl. 18.

(85) Zie het besluit van den Reichsvoorzitter van 19 September 1931 § 261c. Ziehier de teksten, waarbij deze hervorming tot stand zou worden gebracht: § 1. In art. 77 der samengeschatelde wetten wordt, na het tweede lid, de volgende bepaling ingelascht, die het vierde lid van dat artikel zal uitmaken.

«In de winst- en verliesrekening worden de amortisatiën van het aan den omloop onttrokken actief en die van het te gelde te maken actief onder afzonderlijke rubrieken vermeld.»

§ 2 Artikel 201 der samengeschatelde wetten wordt aangevuld als volgt: «7°) de de beheerders of zaakvoerders, die de voorschriften der vijf eerste alinea's van artikel 77 niet naleven.»

§ 3 Artikel 204 der samengeschatelde wetten wordt aangevuld als volgt: «8°) de beheerders of zaakvoerders die, met bedrieglijk oogmerk, de balans alsook de winst- en verliesrekening niet opmaken of de voorschriften van de derde of vierde alinea van hetzelfde artikel niet naleven.»

(86) Vergelijk met het Duitsch Besluit van 19 September 1931 § 261 c.

(87) *Parl. Hand. Kamer*, 1912-1913 bl. 107.

(88) *Le Nouvelles. Les sociétés commerciales*, n° 2730.

Te vergelijken met artikel 1 van het Fransch Besluit van 30 October 1935, waarbij artikel 35 der wet van 24 Juli 1867 wordt gewijzigd.

(89) Resteau: n° 889; Namur, boek II n° 1059; Brussel, 3 Februari 1902. *Rev. prat. sociétés*, n° 1316.

(90) *Parl. Besch. Senaat*, 1904-1905, bl. 54.

(91) *Parl. Besch.*; *Parl. Hand. Senaat*, 1904-1905, bl. 433 en 434. Zie ook *Parl. Besch. Kamer*, 1910-1911, n° 217 bl. 232.

(92) Artikelen 17 en 24 van het Koninklijk Besluit n° 185 van 9 Juli 1935.

De Bankcommissie mag echter, in bijzondere gevallen, aan de bank vergunning geven om van dit verbod af te wijken, ten voordeelen van *bestuurders* of *beheerders*. Evenwel moet iedere leening binnen de zes maanden geliquideerd zijn.

(93) *Parl. Hand. Senaat*, 1904-1905, bl. 419 en 438.

(94) *Parl. Besch. Kamer*, 1910-1911, n° 217, bl. 231.

(95) In den verderen loop der bespreking werd, wel is waar, die opmerking gemaakt. Men antwoordde er echter op, dat de nieuwe tekst voldoende was, daar hij den beheerraad de verplichting oplegde de commissarissen in te lichten nopens den geldelijke toestand der beheerders en bestuurders tegenover de vennootschap. Aldus zouden al de misbruiken uit den weg geruimd worden. (Zie *Parl. Besch. Kamer*, 1910-1911, n° 217, bl. 232; *Parl. Hand. Senaat*, 1904-05, bl. 444 en 1912-1913, bl. 284).

In den huidige stand der wetgeving lijkt ons dit onbeperkt vertrouwen in het gezag der commissarissen vrij verbazend... En wij beseffen nog minder hoe de mededeeling van die inlichtingen een geschikt middel is, om te beletten dat de vennootschap aan dezelfde commissarissen overdreven credieten of voorschotten zou toestaan.

(96) Zie hooger het nieuw voorgesteld artikel 64ter; zie ook artikel 24 van het Koninklijk Besluit n° 185 van 9 Juli 1935.

Vergelijk met de Italiaansche wet van 4 Juni 1931,

wat betreft de rechtstreeksche beheerders en de sindaci. Echter wordt van dezen regel afgeweken, wanneer de vennootschap *gewoonlijk* leeningen toestaat.

(97) Zie art. 17 van het K. B. n° 185 van 9 Juli 1935.

(98) Zie Mallien, bl. 79; *Contra*: De Weerdt, bl. 523 en De Raedemaeker, bl. 40.

(99) Zie Lemaigre, bl. 104; Percerou, bl. 294. Echter wordt die regel niet van toepassing, als het een vennootschap geldt, die gewoonlijk leeningen toestaat.

(100) Besluit van 19 September 1931 § 261, a.

(101) Percerou, bl. 499 tot 501 en 516; Mallien, bl. 61 en 78.

(102) Artikel 137 der samengeschatelde wetten.

(103) Percerou, bl. 499 tot 501; de Duitsche Besluiten van 19 September 1931, § 240 a en van 30 Januari 1937, art. 80; Mallien, bl. 78.

(104) Ik herinner er hier aan dat het, naar mijn meening, de vennootschap dient ontzegd aan de commissarissen leeningen, voorschotten en credieten toe te staan, alsmede te hunnen voordeele waarborgen te vestigen. (Zie hooger artikel 64ter).

(105) De nieuwe artikels 201, 8° en 204, 9° zouden aldus luiden:

201, 8° « Worden gestraft met dezelfde straf (boete van 50 tot 50.000 frank).

8°) de beheerders, zaakvoerders of commissarissen, die het laatste lid van artikel 77 of het artikel 78, 4° niet naleven of onjuiste inlichtingen verstrekken in de mededeelingen of *lijsten* bij die bepalingen voorgeschreven. »

204, 9° « Worden gestraft met een gevangenisstraf van één maand tot één jaar en met een boete van 50 tot 10.000 frank, ofwel slechts met één dezer straffen:

9°) de beheerders, zaakvoerders of commissarissen die, met bedrieglijk oogmerk, het laatste lid van artikel 77 of het artikel 78, 4° niet naleven of onjuiste inlichtingen verstrekken in de mededeelingen of *lijsten* bij die bepalingen voorgeschreven. »

(106) Artikel 205 der samengeschatelde wetten.

(107) *Parl. Besch. Kamer, zittingsjaar 1936-1937*, n° 334.

(108) bl. 81.

(109) Er kan hier geen sprake zijn van de vordering *ex delicto*, vermits naar de thans geldende wetgeving de nalatigheid van een beheerder bij het opmaken der balans geen misdrijf uitmaakt, tenzij een dividend uitgekeerd zij.

(110) *Des sociétés commerciales*, II, n° 704. « Les sièges des conseils d'administration ne sont pas des bancs dressés pour la mollesse. »

(111) Zie artikel 4.

(112) Zie artikel IX van het wetsvoorstel (bijlage).

(113) Zie o. m. de wet van 14 Juni 1921, art. 15 en 16; Koninklijk Besluit n° 42 van 15 December 1934, art. 16 laatste lid, 17 en 42; het Koninklijk Besluit n° 43 van 15 December 1934, art. 22; de samengeschatelde wetten op de handelsvennootschappen art. 201 en 205.

(114) Toelichting van het wetsvoorstel Janssens en anderen *Parl. Besch. Kamer*, 2de buitengewone zitting 1936, n° 114, bl. 1.

(115) *Revue pratique des sociétés*, 1927, n° 2683.

(116) Met dit doel stellen wij den hiernavolgenden tekst voor:

« In de samengeschatelde wetten op de handelsvennootschappen wordt de volgende bepaling na artikel 209 ingevoerd:

Art. 209bis. — Worden met de bij artikel 204 voorziene straffen gestraft de beheerder en de zaakvoerder, die een balans ter inzage aan de aandeelhouders of aan de leden der vennootschap voorleggen, zonder dat zij persoonlijk hetzij den inventaris alsook de balans en de winst- en verliesrekening hebben opgemaakt, hetzij elke dier akten hebben nagezien, of zonder dat zij zich omstandige toelichting hebben doen verstrekken nopens de wijze, waarop ieder post der balans werd geschat en de verschillende afschrijvingen werden gedaan ».

(117) Zie onder meer Verbrekingshof 21 Mei 1909, *Pas. I* 256.

(118) Zie onder meer de Fransche wet van 24 Juli 1867; De Weerdt, bl. 532; Mallien, bl. 32 en 33; Jacobs-Havenith, bl. 2 en 3; Rapport à l'assemblée générale de l'Union belge de droit pénal, 2 Juni 1934, bl. 14 en 15. Zie ook artikel 120 der samengeschatelde wetten.

(119) Art. 5 van het wetsvoorstel door de HH. Janssens en anderen ingediend, (2de buitengewone zitting 1936, Kamer Volksv. *Parl. Besch.* n° 114); Beslissingen getroffen door het Internationaal Congres voor vergelijkend recht te Den Haag (1932); De Raedemaeker, bl. 16 en volg.; De Weerdt, bl. 526 en volg.; Mallien, bl. 84 tot 99; Du Roy de Blicquy, bl. 33.

(120) Besluit van den Reichsvoorzitter § 261; Companies Act sect. 125 en 126; De Raedemaeker, bl. 140; Percerou, bl. 464 en 528; Piret, bl. 387; De Weerdt, bl. 533; Mallien, bl. 62.

Hier dient de nadruk gelegd op deze oordeelkundige beschouwing van Lemaigre (bl. 220):

« La possibilité pour quelques hommes de dominer plusieurs sociétés, dont ils ne possèdent qu'une part infime du capital et dont ils jouent pour leur plus avantage ou pour celui de l'une des sociétés, est une des causes les plus graves du désordre capitaliste actuel, probablement celle qui entraînera sa chute ou tout au moins sa transformation profonde. »

(121) Zie art. 15 van het Koninklijk Besluit n° 185 van 9 Juli 1935; het wetsvoorstel ingediend door den heer Bertrand, minister van State; het wetsvoorstel bij de Fransche Kamer ingediend door den heer Besset (zitting van 10 December 1928 n° 906); het wetsvoorstel op 10 November 1936 bij de Belgische Kamer ingediend (*Parl. Besch. Kamer*, zittingsjaar 1936-1937, n° 10).

(122) Bij art. 64 en 127 der wetten van 1873-1886 was bepaald wanneer en door wien de vordering mocht ingesteld worden. In 1913 werd deze rechtsoverdracht door onverklaarbare onachtzaamheid afgeschaft.

Zie o. m. De Raedemaeker, bl. 120 tot 130.

(123) *Parl. Besch. Kamer*; 1932-1933 n° 286; 1935-1936 n° 174 en 216; buitengewone zitting 1936 n° 46; 1936-1937 n° 32 en 334; Mallien, bl. 81.

(124) *Tijdschriften* door Guido Gezelle.

(125) *Droits et obligations des entrepreneurs. Droits et obligations des architectes.*

(126) Logischerwijze dienen de bepalingen van artikelen I tot en met VI van het wetsontwerp alsook de overeenkomstige strafbepalingen uitgebreid te worden tot de vennootschappen bij wijze van geldschieting op aandelen, de personenvennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, de samenwerkende vennootschappen en tot de kredietverenigingen.

Die hervorming wordt reeds gedeeltelijk verwezenlijkt bij wijze van toepassing der artikelen 107, 111, 137 en 166 van de samengeschatelde wetten. Om ze volledig te bewerkstelligen volstaat het eenige aanvullende wijzigingen toe te brengen aan artikelen 134, 143, 145, 146 en 161 derzelfde wetten.

VLAAMSCHE JURISTEN ABONNEERT U OP
HET "RECHTSKUNDIG WEEKBLAD" !!!

RECHTSPRAAK

9

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 16 Juni 1937.

Voorzitter : M. De Vos.

Raadsheeren : M.M. Mechelynck en De Beus.

Adv.-Gen. : Baron van den Branden de Reeth.

Pleiter : Mr van Lennep.

ECHTSCHIEDING BIJ WEDERZIJDSCHE TOESTEMMING. — PLEEGVORMEN. — ART. 289 EN 290 B. W. — ONDERZOEK DOOR DE RECHTBANKEN.

In zake echtscheiding met wederzijdsche toestemming mag de rechtbank enkel de pleegvormen, opgesomd door art. 289 B. W. onderzoeken en beslissen of naar haar oordeel partijen deze pleegvormen in acht genomen hebben.

Het verschil van één dag bij de 2e verschijning brengt geen nietigheid mede wanneer het blijkt dat partijen te goeder trouw hebben gehandeld.

echt. A. V.

Aangezien nadat echtgenooten A., op 25 Maart 1936, een verzoek tot echtscheiding bij wederzijdse toestemming hadden ingediend voor den Heer Voorzitter van de Rechtbank te Antwerpen, zij op 24 Juni 1936, een tweede maal voor hem zijn verschenen bij toepassing van art. 285 van het burgerlijk wetboek;

Aangezien het bestreden vonnis beslist dat, daar op 24 Juni geen volle drie maanden verstreken waren sedert de eerste verschijning, de tweede vroegtijdig was, en dat de wettelijke voorschriften betreffende de termijnen van verschijning der partijen door art. 285 van het burgerlijk wetboek opgelegd, niet zijnde nageleefd geweest er geen aanleiding is tot toelating van de echtscheiding;

Aangezien de voorwaarden en formaliteiten vastgesteld door den wetgever op straffe van nietigheid, die zijn welke voorzien zijn in artikel 289 van het burgerlijk wetboek, dat, voor wat betreft de vernieuwing der verklaring van onderlinge toestemming, bepaalt dat die toestemming viermaal in den loop van het jaar sedert de eerste verklaring hoeft uitgedrukt te worden;

Aangezien naar luid, van artikel 285 van het burgerlijk wetboek, de eerste verklaring vernieuwd wordt binnen de eerste veertien dagen van de vierde, zevende en tiende daaropvolgende maanden;

Aangezien in onderhavig geval dient opgemerkt dat er maar één dag verschil is, en beroepers met reden aanvoeren dat de verschijningen voor den Voorzitter der Rechtbank van Antwerpen, slechts bepaald worden op één dag in de week, zoodat partijen verplicht zijn gelet op de feestdagen als ook op de gevallen van belet, niet een der laatste dagen van de week te kiezen;

Aangezien, volgens artikel 290 van het B. W. de rechter geen andere punten kan onderzoeken dan

die welke in artikel 289 zijn vermeld, en naar het oordeel van het Hof, partijen aan die voorwaarden voldeden en de, bij de wet bepaalde rechtsvormen hebben in acht genomen;

Om die beweegredenen :

Het Hof,

Gezien de schriftelijke besluiten van den Heer Eersten Advocaat Generaal Baron van den Branden de Reeth;

Alle andere besluiten verwerpende, ontvangt het beroep, verklaart het gegrond, vernietigt het bestreden vonnis; staat de echtscheiding toe, en verwijst partijen naar den ambtenaar van den burgerlijken stand om de echtscheiding te doen uitspreken;

Kosten ten laste van verzoekers.

Dit arrest hervormt het hiernavolgend vonnis der Rechtbank van Antwerpen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 1 Mei 1937.

Voorzitter : M. Buch.

Rechters : M.M. Schuermans en Roelens.

Op. Min. : M. Rutsaert.

Pleiter : Mr van Lennep.

ECHTSCHIEDING BIJ WEDERZIJDSCHE TOESTEMMING. — PLEEGVORMEN. — ART. 289 EN 290 B. W. — ONDERZOEK DOOR DE RECHTBANKEN.

De formaliteiten in zake echtscheiding bij wederzijdse toestemming dienen op straf van nietigheid op de meest strenge wijze nageleefd; niet de minste afwijking kan toegelaten worden.

echt. A. V.

Gezien het bevel van den Heer Rechter Buch d.d. Voorzitter, dezer Kamer, in dato van 3 April 1937;

Gezien de stukken van het geding, namelijk de processen-verbaal in dato van 25 Maart 1936, 24 Juni 1936, 30 September 1936 en 6 Januari 1937;

Gezien het geschreven advies van den Heer Le Paige, Substituut van den Procureur des Konings en meldende : « de Wet laat toe »;

Gehoord in raadkamer het verslag van den heer rechter Buch d.d. Voorzitter der 1e Kamer, in dato van 3 April 1937;

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten;

Aangezien het verzoek door de consoorten A. door hunne verschijning op 25 Maart 1936, voor den Heer Voorzitter dezer Rechtbank ingediend tot de echtscheiding bij wederzijdsche toestemming strekt;

Aangezien de partijen na deze eerste verschijning en bij toepassing van art. 285 B. W. op 24 Juni 1936, een tweede maal voor den Heer Voorzitter dezer Rechtbank verschenen;

Aangezien de wet in art. 285 B. W. uitdrukkelijk voorziet dat de 2e verschijning plaats grijpen zal binst de 15 dagen der vierde maand die de eerste verschijning volgt; dat op 24 Juni 1936 geen volle drie maanden verstreken waren, sinds de 1e verschijning op 25 Maart 1936, en dat de 2e verschijning dus vroegtijdig is;

Aangezien al de formaliteiten in zake echtscheiding bij wederzijdsche toestemming op straf van nietigheid voorzien zijn, dat inderdaad, zooals Laurent het zegt, deze vraag op geen ander grond berust dan op formaliteiten; (Toulier II, n° 723, Laurent III, blz. 325, Arntz I, blz. 288, Antwerpen, 12-3-1892, Pas. III, blz. 393, Paul Gérard n° 50);

Dat weliswaar er aangenomen wordt door een zekere rechtspraak en rechtsleer, dat de formaliteiten voor de verschijningen voorzien, niet zoo streng dienen nageleefd en dat hunne niet-naleving slechts met nietigheid dient bestraft te worden wanneer zij een bedrog ontdekken;

Maar aangezien deze interpretatie, niet dient gevolgd daar zij tot gevolg zou hebben, de zoo stipte en strenge wetsbepalingen te ontzenuwen; dat het bedrog dat partijen in deze zaken kunnen plegen, om zoo te zeggen als onbeduidend voorkomt, daar de partijen in ieder geval toch één jaar moeten wachten alvorens een vonnis van echtscheiding te kunnen bekomen;

Dat hieruit volgt dat de vraag niet dient gegrond verklaard en dit wegens niet-naleving van de wettelijke voorschriften betreffende de termijnen van verschijning van partijen door dit art. 285 B. W. van het Burgerlijk Wetboek voorzien;

Om deze redenen :

Gelet op het tegenstrijdig advies van den Heer Le Paige, substituut van den Procureur des Konings, alle andere of tegenstrijdige besluiten verwerpende, zegt de vraag tot echtscheiding bij wederzijdsche toestemming der partijen A. G. J. en V. G. M. L. niet gegrond bij niet naleving der wettelijke termijnen van verschijning;

Wijst ze van hun vraag af.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

Vacatiekamer. — 20 Oogst 1937.

Voorzitter : M. Van der Donckt.
Raadsheeren : M.M. Bareel en Loppens.
Subst. Proc. Gen. : M. Tomsin.
Pleiter : Mr Stoffels.

ECHTSCHIEDING BIJ WEDERZIJDSCHE TOESTEMMING. — PLEEGVORMEN. — BEOORDEELING DOOR DE RECHTBANK. — LAATTIJDIGHEID DER TUSSCHENVERSCIJNINGEN.

Het gebrek der stipte naleving van de termijnen in de procedure van echtscheiding bij wederzijdsche toestemming volstaat niet op zichzelf om de nietigheid der procedure met zich te slepen.

Art. 290 B. W. laat aan den rechter toe te oordeelen of de partijen volgens zijn zienswijze al dan niet aan de pleegvormen voorgeschreven door de wet hebben voldaan.

In geval van missing bij de berekening der termijnen berustend op goede trouw, bestaat er geen aanleiding de nietigheid der procedure uit te spreken.

Echtg. S.

Gezien het vonnis der Rechtbank van eersten aanleg te Antwerpen dd. 3 Juli 1937, regelmatig voorgebracht;

Gezien de beroepen door partijen ingediend op 22 Juli 1937;

Aangezien deze beroepen in den vorm en de termijnen door de wet vereischt zijn ingeslagen, dat zij ontvankelijk zijn;

Aangezien ten onrechte de eerste rechter geoordeeld heeft dat in zake echtscheiding bij wederzijdsche toestemming de niet stipte naleving der wettelijke termijnen voor wat betreft de drie maandelijksche verschijningen bij zich zelf volstaat om de nietigheid der procedure met zich te slepen;

Aangezien artikel 290 van het burgerlijk wetboek aan de rechtbank toelaat te oordeelen dat in hare zienswijze de partijen aan de vereichten en de pleegvormen door de wet voorzien hebben voldaan;

Aangezien het uit de bestanddeelen der zaak genoegzaam blijkt dat de partijen niet met slechten trouw hebben gehandeld; dat naar 't oordeel van het Hof zij aan de voorwaarden, door de wet bepaald, hebben voldaan en de voorziene pleegvormen hebben vervuld; dat de missingen door hen begaan in de berekening der termijnen geenszins het bewijs daar stellen dat zij eene procedure hebben willen hernemen die zij reeds hadden stil gelegd;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gezien de schriftelijke besluiten van den heer Sabbe, substituut van den heer Procureur Generaal, genomen in dato van 10 Augustus 1937, rechtdoende bij tegenspraak, ontvangt de beroepen, verklaart ze gegrond, vernietigt het bestreden vonnis, staat de echtscheiding toe, en verwijst partijen naar den ambtenaar van den burgerlijken stand om de echtscheiding te doen uitspreken; kosten ten laste van verzoekers.

NOTA. — Deze twee voorgaande arresten van het Hof van Beroep te Brussel zullen wellicht een einde hebben gesteld aan een overdreven formalisme, dat echter op zijn beurt niet onvoorwaardelijk mag geoordeeld worden, omdat het volgens velen strookt met de opvatting door den Wetgever gehuldigd en vastgelegd in den wettekst.

Men moet zich echter hoeden voor een al te strenge interpretatie van de wetteksten en hoewel in zake procedure van echtscheiding bij wederzijdsche toestemming, de pleegvormen in restrictieve bewoordingen door den wetgever schijnen vastgesteld, mag men niet uit het oog verliezen dat het niet de bedoeling van den wetgever is geweest de partijen te onderwerpen aan een dor formalisme.

De voorbereidende werken die men voor wat betreft het burgerlijk wetboek wel de voorbereidende meesterwerken zou mogen noemen, doen ons inzien dat de wetgever de pleegvormen enkel voorzien heeft ten einde de ontbinding van het huwelijk te verdagen en aan de partijen een zoo lang mogelijken bedenktijd te

verleenen. De wetgever was de meening toegedaan dat de herhaalde verschijningen voor den voorzitter der Rechtbank en de aanwezigheid van notarissen alsmede het geheel decorum der gerechtsverhandeling de partijen zou aanzetten zich goed te bedenken en hen in de gelegenheid zou stellen kostbaren en wijzen raad in te winnen.

Edoch, de praktijk en het dagelijksche leven hebben deze proceduur herleid tot een minimum van verplichte pleegvormen. Het kon trouwens bijna niet anders.

Hoewel de pleegvormen zeer stipt door de wet worden voorzien laat men de Rechtbanken een groote vrijheid van beoordeling met hen te laten beslissen of volgens hun zienswijze de partijen al dan niet aan de vereischte pleegvormen hebben voldaan. Deze bepaling geeft duidelijk de bedoeling van den wetgever weer. Ze zou geen zin hebben indien de Rechtbank enkel en alleen de opvolging van verschijningen mocht homologeeren. Art. 290 B. W. legt de Rechtbank een taak van nazicht op en verwijst voor wat de verschijningen betreft naar art. 289 B. W. dat op zijn beurt niet met dezelfde nauwkeurigheid de pleegvormen der verschijningen opgesomd in art. 285 B. W. weergeeft, doch er enkel het essentieele karakter ter beoordeeling van aan het onderzoek der Rechtbank onderwerpt met te bepalen dat onderzocht moet worden of de wederzijdse toestemming vier maal gedurende het jaar werd ontvangen.

De rechtspraak is denzelfden weg van breede interpretatie opgegaan.

Zie: A. Piérard. — Divorce II, p. 350. — Gent, 10 April 1924, B. J. 437; Brussel, 31 Maart 1926, B. J. 431. R. v. L.

10

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

7e Kamer. — 27 Augustus 1937.

Voorzitter: M. Berré.

Referendaris: M. J. V. Janssens.

Pl.: Mrs Lilar, R. Van de Vorst, en P. De Schryver.

I. INTERNATIONAAL RECHT. — ONDERWERPING VAN EEN SOUVEREINEN STAAT AAN EEN VREEMDE RECHTSMACHT. — INTERNATIONAAL GEWOONTERECHT. — VERZAKING AAN HET VRIJDOM VAN RECHTSMACHT BIJ EENVOUDIGE HANDELSONDERNEMINGEN VAN DEN STAAT.

II. INTERNATIONAAL RECHT. — GELDIGHED VAN DECREET DER SPAANSCH REGEERING. — BEOORDEELING DOOR BELGISCHE RECHTSMACHT. — NIET ERKENNING VAN EEN DECREET IN STRIJD MET DE BELGISCHE INTERNATIONALE OPENBARE ORDE DOOR SCHENDING VAN HET BEGINSSEL VAN HET EIGENDOMSRECHT.

III. SCHEEPSKAPITEIN. — VERTEGENWOORDIGING DER REEDERS. — VOORWAARDEN. — BEPERKING.

I. Volgens internationaal gewoonterecht verzaakt een soevereine Staat aan zijn vrijdom van rechtsmacht tegenover een anderen Staat, namelijk ter zake van zeevervoer, wanneer dit vervoer uitsluitend blijkt te zijn een handelsonderneming en geen verband te

houden met de soevereine rechten van den Staat in kwestie.

II. Een decreet uitgevaardigd door een vreemde regering en hoofdzakelijk ingegeven door politieke beschouwingen tijdens een burgeroorlog kan door de Belgische rechtsmacht niet erkend worden wanneer dit decreet in strijd is met de internationale openbare orde zooals ze in België wordt opgevat en namelijk wanneer dit decreet het eigendomsrecht schendt dat aan den grondslag ligt van het Belgisch rechtstelsel.

III. De kapitein van een schip vertegenwoordigt de reeders van dit schip in sommige aangelegenheden aangenomen door de gebruikers; hij kan zich echter niet beroepen op een wettelijke lastgeving.

Saoz Murua t/ Martinez de Pinillos en Garcia.
en Ricardo Ruiz t/ Martinez de Pinillos en Garcia.

Gezien het vonnis op 26 Mei 1937 ter zake Michel Martinez de Pinillos tegen kapitein Manuel Solis Garcia, door de 6e Kamer der zitting houdende rechtbank gewezen en in geboekte uitgifte overgelegd;

Gezien de geboekte exploten van derden verzet op 1-2 Juni en op 18 Juni 1937 beteeekend;

Aangezien de eischers volgens beide exploten hetzelfde vonnis d.d. 26 Mei 1937, aanvechten;

dat het derhalve behoort wegens verknochtheid de zaken samen te voegen;

Aangezien al de gedingvoerenden het eens zijn om te verklaren dat het schip «Vasco» in Juni 1936 in volle eigendom aan Michel Martinez de Pinillos toebehoorende en dat het door dezen uitgerust was;

Aangezien het s.s. «Vasco» den 13 Juli 1936 te Cartagena vertrok om den 20 Juli te Liverpool aan te komen, wanneer tijdens de reis de burgeroorlog in Spanje op 18 Juli uitbrak;

Dat volgens het scheepsboek het schip daags na zijn aankomst te Liverpool deze haven beladen verliet om 9 dagen later, op 30 Juli te Cardiff op ballast binnen te loopen zonder tusschenhaven aangedaan te hebben;

Aangezien het scheepsboek voorts vermeldt dat het s.s. «Vasco» Cardiff verliet als opgeëischt door de Spaansche regeering (Requisado por el Gobierno) en dat te Brest, waar het schip aandeed op 4 October, de opeischung nogmaals door de Spaansche vice-consul dier haven bevestigd werd;

Aangezien na de opeischung van het schip te Cardiff vier leden van de bemanning in die Engelsche haven afmonsterden en vervangen werden, terwijl zes andere leden van de bemanning deserteerden en niet vervangen werden;

Aangezien het opgeëischte schip met eene bemanning die van 27 leden tot 20 geslonken was, op 14 October 1936, te Bilbao toekwam op ballast zooals het te Cardiff vertrokken was;

Aangezien het Spaansch ambtelijk blad «Gaoeta di Madrid» op 30 October 1936 een decreet publiceerde dat den vorigen dag door den heer Voorzitter van de Spaansche republiek, Azana, en door den heer Minister van Verbindingen en Koopvaardij Giner de Los Rios onderteekend werd;

Dat naar de Fransche vertaling door den heer

Consul-Generaal van Spanje te Antwerpen bezorgd, het bedoeld decreet onder meer beschikt : « Artikel één : De Spaansche Staat eigent zich de schepen «Vasco» van den heer Mighel Martinez de Pinillos toe, dewelke alle als staatsschepen aan den nationalen openbaren dienst zullen verbonden blijven..., artikel twee... in de bescheiden van de gemelde schepen en in de verbandhoudende consulaire registers, zal de toeëigening met de veranderingen van eigendom die er uit vloeien vastgesteld worden » ...;

Dat het vaststaat dat al de onteigende schepen bij name in het decreet vermeld, eigendom waren van aanhangers tot de politieke partij in opstand tegen het Internationaal erkend bewind van Spanje;

Aangezien de Havenmeester van Bilbao den volgende dag, 31 October, het decreet ten uitvoer legde met een eigendomsverandering ten gunste van de regeering in het scheepsboek over te schrijven : « Justifico pasar este buque a la propiedad del Gobierno de la Republica incaudado por Decreto de 29 Octubre de 1936... »;

Aangezien de vier man te Cardiff aangemonsterd op 28 October te Bilbao terug afmonsterden, dat de volgende dagen nog andere leden der bemanning het schip te Bilbao verlieten;

Dat tusschen 29 October en 3 November de bemanning van het schip terug vervuldigd werd met aanmonstering van zestien leden;

Aangezien het schip op 3 November 1936 Bilbao verliet om eene reis naar Newcastle met tusschenhavens te ondernemen op de heenreis met erts beladen en op de terugreis met coke en allerlei (general cargo);

Dat nadien het schip wederom van Bilbao uit een reis onderneemt naar Cardiff, op de heenreis eveneens met erts beladen en op de terugreis met kolen;

Aangezien bij terugkomst te Bilbao de havenmeester dier stad op 15 Januari 1937 in het scheepsboek vaststelde dat op de gemelde dag het schip «Vasco» zijn naam verwisselde voor den thans gedragen naam van «Garbi»;

Aangezien het herdoopte schip toen naar Rivasdella een lading erts ging opnemen voor vervoer naar Antwerpen;

Aangezien tijdens het oponthoud van het schip te Antwerpen de kapitein Garcia zich, in verstandhouding met den eigenaar Martinez de Pinillos, en heimelijk tegenover de bemanning ter studie van den door de Pinillos aangestelden deurwaarder begaf om er dagvaarding af te halen op 25 Mei 1937;

Aangezien ter terechtzitting op 26 Mei 1937 de rechtbank het eensluidend accoord van Martinez de Pinillos en van kapitein Garcia vaststelde en derhalve bemiddelend vonnis (jugement d'expédient) verleende waardoor kapitein Garcia veroordeeld werd «binst de 24 uren van de beteekening van het vonnis het s.s. «Garbi» te verlaten hem en de zijnen, met de bemanning en officieren en al diegenen die zich aan boord zouden bevinden en waarvoor Martinez de Pinillos tevens gemachtigd werd

kapitein Garcia uit het schip te verdrijven « met de zijnen, officieren en gansch de bemanning door den eersten daartoe aanzochten deurwaarder »;

Aangezien kapitein Garcia voor wat hem betreft het vonnis vrijwillig ten uitvoer legde en niet meer aan boord van het s.s. «Garbi» ex s.s. «Vasco» verscheen na de terechtzitting waarop het vonnis gewezen werd;

Aangezien de heer consul-generaal van Spanje te Antwerpen den kapitein Garcia op 31 Mei 1937 wegens desertie afgezet verklaarde;

Dat de heer consul-generaal op zelfden dag namens zijn regeering Murua als kapitein aanstelde;

Aangezien door de bovengemelde exploten, eenerzijds, de kapitein Murua voor den Spaanschen Staat of Spaansche Regeering optredend, en anderzijds, de bemanning van het schip «Garbi» ex s.s. «Vasco» het bedoeld bemiddelend vonnis door zelfstandig derden-verzet aanvechten;

1) *Betrekkelijk het derden-verzet door kapitein Murua ingesteld :*

Aangezien de Spaansche Staat of Spaansche regeering, voor wien kapitein Murua verklaart op te treden geen proces partijen waren in den rechtsaanleg die het bestreden vonnis beëindigde;

Dat inderdaad noch de Spaansche staat, noch de Spaansche Regeering als proces partijen gemeld zijn noch in de inleidende dagvaarding d.d. 25 Mei 1937, noch in de mondelinge besluiten, noch in het bestreden vonnis;

Aangezien noch de Spaansche Staat, noch de Spaansche regeering vertegenwoordigd zijn geweest in den aanleg door het bestreden vonnis beëindigd;

Aangezien kapitein Garcia hen niet vertegenwoordigd heeft;

Aangezien inderdaad het vonnis d.d. 26 Mei 1937 noch in de kwaliteiten, noch in de gronden, noch in de beschikking, den kapitein Garcia aanduidt met toevoeging van «handelende in zijne hoedanigheid van wettelijke vertegenwoordiger van zijnen reeder de Spaansche Staat» of van «qualitate qua» of van een andere dergelijke aanduiding voor eene lastgeving;

Dat derhalve bij gebrek aan vermelding van een lastgeving de kapitein reeds vermoed moet worden in eigen naam proces partij te zijn geweest;

Dat dit vermoeden versterkt wordt door de omstandigheid dat de dagvaarding, die hem opriep om te verschijnen, geldt als eene persoonlijke oproeping, vermits de gronden van de dagvaarding vertoogen dat de reeder-eigenaar de uitdrijving van kapitein en bemanning uit het schip beoogt, zoodat kapitein Garcia op zulke dagvaarding noodzakelijk in eigen naam moest verschijnen, daar hij niet terzelfder tijd als verweerder en als lasthebber van den eischer in hetzelfde geding kon optreden;

Aangezien de Spaansche Staat of Spaansche regeering beweren dat het bestreden vonnis den vrijdom van rechtsmacht aantast, waarop zij als vreemde soevereine machten aanspraak mogen maken;

Aangezien het s.s. «Vasco» thans s.s. «Garbi» noch een oorlogsschip is noch een jacht, noch een

schip belast met eenig toezicht, noch een hospitaalschip, noch een hulpschip, noch een bevoorradings-schip, noch een vaartuig dat de Spaansche Staat of de Spaansche Regeering op 26 Mei 1937 uitsluitend zou gebezigd hebben voor een regeeringsdienst waarmede geen handelsdoeleinden werden beoogd, het is te zeggen, een vaartuig zooals bepaald door het art. 3 der wet van 28 November 1928 betreffende de immuniteiten van staatsschepen;

Dat integendeel de aard en de herkomst van de ladingen door het schip uit Spanje gevoerd tijdens de drie reizen die het ondernam na zijn opeischings te Cardiff door de Spaansche regeering, ten genoeg bewijzen dat de Spaansche Staat of Regeering het schip gebruikte niet voor de bediening van diensten aan de souvereiniteit verbonden, maar voor zuivere handelsdoeleinden, te weten, voor den uitvoer naar de uitheemsche koopers van den erts in de door de werklieden bezette mijnen ontgonnen;

Aangezien de internationale gewoonte aanneemt dat de vreemde staat aan den vrijdom van rechtsmacht verzaakt, ter gelegenheid van het voeren van een handelsonderneming zooals de zeevervoer-onderneming van ter zake (Rép. prat. dr. belge V^o Compétence en matière civile et commerciale n° 1784. Revue Darras 1932, blz. 671, verslag op wet van 28 November 1928 door den heer Devèze. Doc. Parl. Chambre des représentants Doc. n° 112, blz. 14);

Dat kapitein Murua dus op geen vrijdom van rechtsmacht ter zake mag beroep maken;

Aangezien de Spaansche Staat of Regeering nog vertoogt dat de tenuitvoerlegging van het bestreden vonnis de rechten van reeder-eigenaar benadeelt, die zij door het Spaansch decreet van 29 October 1936 zouden verworven hebben;

Aangezien het bedoeld decreet de verbeurdverklaring gebiedt enkel van schepen toebehoorende aan politieke tegenstanders in opstand tegen de politieke partijen die het erkende bewind in Spanje voeren;

Dat derhalve het decreet van 29 October 1936 niet zoozeer bedoelt een instelling van privaatrecht te beheerschen, maar veeleer voorkomt als het middel om politieke tegenstanders te onderdrukken ter gelegenheid van staatkundige aangelegenheden;

Aangezien het overheerschend politiek karakter van het decreet de verkregen rechtstoestand buiten het internationaal privaat recht stelt, zoodat men terzake voor een toestand staat die in de sfeer van het internationaal politiek recht verkregen is en dus op het Belgisch grondgebied niet erkend kan worden, indien de wijze waarop de eigendom van het schip verkregen is in tegenstrijd voorkomt met de beginselen van de Belgische internationale openbare orde (Lerebours-Pignonnière, Précis de droit international privé. Uitgave 1937, aanmerking onderaan blz. 315);

Aangezien de Belgische internationale openbare orde niet duldt dat iemand zonder vergoeding van zijnen eigendom beroofd worde;

Dat inderdaad private eigendom aan den grond-

slag ligt van onze beschaving en van ons rechtstelsel (grondwet art. 11);

Aangezien de lastgevers van kapitein Murua diensvolgens niet rechterlijk aanschouwd kunnen worden als de reeders-eigenaars van het s.s. «Vasco» thans s.s. «Garbi», noch krachtens de wijze van eigendomsverkrijging door het Spaansch decreet van 29 October 1936, noch krachtens den na tenuitvoerlegging van het decreet verkregen rechtstoestand;

2) *Betrekkelijk het derden verzet door de scheepsbemanning ingesteld*;

Aangezien het uit de bewoordingen en van de inleidende dagvaardiging d.d. 25 Mei 1937, en van het bestreden vonnis blijkt, dat de aanleg die het bestreden vonnis beëindigde, gevoerd werd tusschen Martinez de Pinillos, als eenige eischer en kapitein Garcia als eenige verweerder, en dat de officieren en bemanning van het schip, die heden als eischers in derden-verzet opkomen, geen proces partijen geweest zijn in den bedoelden rechtsaanleg;

Aangezien de officieren en bemanning niet vertegenwoordigd zijn geweest in den aanleg door het bestreden vonnis beëindigd;

Aangezien zij zeker niet vertegenwoordigd werden door Martinez de Pinillos, die een maatregel ten hunnen laste vordert;

Aangezien zij ook niet vertegenwoordigd werden door den kapitein Garcia noch krachtens eene lastgeving uit overeenkomst, noch krachtens eene wettelijke lastgeving;

Dat het inderdaad niet bewezen is dat de bedoelde eischers in derden verzet opdracht gaven aan den kapitein Garcia om voor hen het geding te voeren tegen Martinez de Pinillos;

Dat anderzijds, indien kapitein Garcia wel de reeders in sommige aangelegenheden vertegenwoordigen kan, krachtens de lastgeving door de overlevering der gewoonten bepaald en door de rechtsleer en rechtspraak met de wettelijke lastgeving gelijkgesteld, geniet de kapitein evenwel geen dergelijke overgeleverde wettelijke lastgeving vanwege de officieren en de bemanning van zijn schip (Smeesters et Winkelmolen, Droit Maritime et Droit Fluvial, Tome I, N° 169, blz. 268);

Aangezien de derden opponenten Boo y Boo, Lama Santiago, Gil Vidal, Ofroy Fernandez, Fernandez Muniz, Pardo Barreiro, Arteta, Urrutia en Murillo Ferry, die in dienst van het schip waren vóór zijne opeischings te Cardiff en die dus overeenkomst afgesloten hebben met Martinez de Pinillos, zich niet gegrond verzetten kunnen tegen den uitdrijvingswil van hunnen reeder, behoudens dat het hun vrijstaat andere gebeurlijke rechten uit hun scheepsdienstovereenkomst tegen Martinez de Pinillos te doen gelden;

Aangezien de andere leden van de bemanning die door den Spaanschen Staat of Regeering te Cardiff, te Bilbao of elders aangemonsterd werden, geen geldig recht bezitten om zich aan boord te bevinden, vermits de Spaansche Staat of Regeering met wien zij overeenkomst afsloten, in België geen erkenbaar recht op het schip genieten;

III. Betrekkelijk kapitein Garcia :

Aangezien het vonnis door de zelfstandige derden-verzetten aangevochten, door de zittinghoudende rechtbank gewezen is, zoodat deze krachtens het artikel 475 lid. 1 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering bevoegd is om van het aanhangige derde-verzetten kennis te nemen;

Aangezien enerzijds de eischers in derden-verzet in het inleidingsexploot beweerd hebben dat het bestreden vonnis door bedrieglijken overleg bekomen werd;

Dat anderzijds het bestreden vonnis bij het inleiden van de derden-verzetten niet volledige tenuitvoerlegging bekomen had;

Aangezien de derden opponenten in die dubbele omstandigheid recht putten de verweerder in het bestreden vonnis als proces partij op te roepen bij het berechten van het derden verzet;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Alle andere of tegenstrijdige besluiten ontzeggende :

1) Maakt melding dat de beschikkingen van de art. 2, 30, 34, 36, lid. I, 37, lid. I, 40, lid. I, 64 en 68 van de wet van 15 Juni 1935 toegepast werden voor het opmaken van de exploten en van de andere akten van rechtspleging welke het vonnis voorafgaan;

2) voegt als verknocht samen de zaken ter algemeene rolle onder nummers 2250 en 2444 ingeschreven;

3) verleent akte dat Michel Martinez de Pinillos den eisch schat op méér dan 50.000 fr. jegens elk der aanleggers;

4) zegt zich bevoegd;

5) verklaart de derden verzetten ongegrond;

Bepaalt dat het vonnis op 26 Mei 1937 door de zesde Kamer der zittinghoudende rechtbank van Koophandel gewezen ter zake van Michel Martinez de Pinillos tegen Manuel Solis Garcia volledig gevolg zal hebben en naar zijn vorm en inhoud zal worden uitgevoerd;

6) Verwijst de eischers in derden verzet hoofdelijk in de kosten van de derden verzetten en begroot deze kosten tot heden op 12 fr. aan de zijde van Michel Martinez de Pinillos en op 12 fr. aan de zijde van kapitein Manuel Solis Garcia;

7) Verklaart het vonnis behoudens de verwijzing in de kosten uitvoerbaar niettegenstaande beroep en zonder zekerheidsstelling.

Vlaamsche Juristen
Abonneert U op
RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD!!!

BALIELEVEN

VLAAMSCH E CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

Het Bestuur van de Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen voor het rechterlijk jaar 1937-1938 is samengesteld als volgt :

Voorzitter : Mr Stryckers J.

Ondervoorzitters : Mrs J. Van Cuyck en H. Jacob.

Schrijver : Mr Louis Vermeylen.

Schatbewaarder : Mr W. Boucherij.

De Plechtige Openingszitting, die gepaard zal gaan met de feestviering van het 50-jarig bestaan der Vlaamsche Conferentie, zal plaats hebben op Zaterdag, 20 November a.s..

Nadere inlichtingen volgen.

VLAAMSCH PLEITGENOOTSCHAP TE BRUSSEL

Het Bestuur van het Vlaamsch Pleitgenootschap te Brussel, voor het rechterlijk jaar 1937-1938, is samengesteld als volgt :

Voorzitter : Mr Romsee.

Ondervoorzitters : Mrs De Vis en Vermeylen P..

Secretaris : Mr A. Clerens.

Hulpsecretaris : Mr Van Hemelrijck.

Schatbewaarder : Mr Fayat.

Raadsleden : Mrs Thelen, Custers en Walckiers.

TIJDSCHRIFTEN

RECHTSKUNDIG TIJDSCHRIFT. — Nr. 5. — September-October 1937. — Prof. De Vleeschauwer : Kant's Tractaat « Zum ewigen Frieden ». — Mr van Lennep : Het Voorwerp van het Scheidsverdrag. — Kanttekeningen bij het vraagstuk der landpachten in België, door Dr. Jur. J. Rondou. — Rechtspraak. —

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr. 29. — 4 September 1937. — Mr J. Kruseman : De toekomst der Balie (I). — Mr I. Kisch, Vreemde Krijgsdienst. — Nr. 30. — 11 September 1937. — Mr J. Kruseman : De toekomst der Balie (II, slot). —

Nr. 31. — 18 September 1937. — Prof. Mr J. H. W. Verzijl, Het proces over het Maaswater (1). — Mr H. Winkel, De verhouding van het alimentatie-recht tot het verhaalsrecht volgens de Armenwet.

TIJDSCHRIFT VOOR NOTARISSEN. — Nr. 9. — September 1937. — R. Rens : Wijzigingen in de wetgeving over het deskundig onderzoek in burgerlijke zaken.

HET LEVEN OP 'T KANTOOR. — Nr. 11. — September 1937. — Adreslijst (Reclame-onderwerp). — Bediende ? — Belang onzer Boekhouders en de V. A. V. — Beschouwingen over de Winst. — Beschrijving van Contrôletoeel met bijbehorend systeem voor Automatische Contrôle, loon- en kostprijberekening van werkplaatsen, mijnondernemingen, enz. — Betaald verlof na eindigen van arbeidscontract. — Beurswaarden. — Bijzondere belasting op speculatie-winsten. — Boeken van Schade. — Fiscale verjaring. — Handelswoordenschat. — Leiddraad bij de studie van het Belgische Handelsrecht. — Notarieele Boekhoudingen. — Rationalisatie. — Verzekeringen. — Uit het Staatsblad. — Boekbeoordeeling. — Aan-kondigen. —

ECONOMISCHE TIJDINGEN. — Nr. 15. — 10 September 1937. — Het hotelbedrijf aan de Kust, door J. Heck. —